

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

*Наукова бібліотека
Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії*

НАШ ПРОФЕСОР

*Пам'яті ІВАНА ДМИТРОВИЧА ТИМЧУКА –
ОРГАНІЗАТОРА, НАУКОВЦЯ, ЛІКАРЯ І ЖИТТЄЛЮБА
(1932-1988)*

Львів – 2022

УДК 616-089.5(092)(477.83)

Н 37

Наш професор. Пам'яті Івана Дмитровича Тимчука – організатора, науковця, лікаря і життєлюбця (1932-1988). / уклад.: О. Тимчук, Х. Дорожовець ; наук. ред.: М. С. Надрага, Р. М. Вербовський ; Львів. нац. мед. ун-т імені Данила Галицького, Наукова бібліотека, Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії. – Львів, 2022. – 104 с.

Укладачі: Олександра Тимчук, Христина Дорожовець

Укладачі бібліографії: М. С. Надрага, В. П. Фальшовник, С. В. Васільєва, О. М. Криль

Наукові редактори: к.і.н., ст. дослідник М. С. НАДРАГА,
к.м.н., доцент, зав. кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Р. М. ВЕРБОВСЬКИЙ

Книга-спомин присвячена 90-річчю від дня народження непересічної особистості, лікаря, професора Івана Дмитровича Тимчука. В анестезіологічній спільноті ім'я І. Д. Тимчука широко відоме, адже на теренах Західної України він був організатором і першим завідувачем кафедри анестезіології та реаніматології у Львові.

У ювілейному виданні зібрано дати, факти, спогади про життя талановитого і відданого своїй професії клініциста, вченого та викладача. Подано хронологічний покажчик наукових праць І. Д. Тимчука та публікацій про вченого. Зміст книги доповнено фотоматеріалами із родинного архіву.

Для науковців, студентів, лікарів та всіх, хто цікавиться розвитком медичної науки та освіти в Україні.

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Хліб свій пускай по воді,

бо по багатьох днях знов знайдеш його

Еклезіяст, 11:1

Дорогий читачу!

Ти тримаєш у руках книгу-спомин про фундатора кафедри анестезіології та реаніматології Івана Дмитровича Тимчука, присвячену Його ювілею – 90-річчю з дня народження. Життя талановитого і відданого своїй професії клініциста, вченого та викладача, прекрасної за душевними рисами Людини.

Є люди, зустріч з якими залишає незабутні враження на все життя. Вони підкорюють своєю харизмою, привітністю, захоплюють цілісністю та працездатністю, різнобічними інтересами, відкритістю до спілкування, умінням смакувати життя і відпочивати. Таким був Іван Дмитрович Тимчук. І сьогодні пам'ять воскрешає добрі, світлі сторінки життя Людини, спогади про яку неодмінно позначені любов'ю і повагою.

Іван Дмитрович завжди був чуйним до колег, дбав про своїх учнів, про їхній науковий рівень і розвиток, сприяв їм у вирішенні побутових питань. Вимогливість, справжня людська доброта, щирість, допомога та підтримка у скрутну хвилину запам'яталися усім, хто з ним працював чи був знайомий. Це була Людина широкої душі й відкритого серця! Були нитки червоні й чорні на рушниках земних доріг Івана Дмитровича Тимчука. Вони перепліталися, як переплітаються людські долі...

Володіючи блискучим організаційним хистом, невичерпною енергією та чудовим почуттям гумору, Іван Дмитрович об'єднував довкола себе колег різних спеціальностей і був небайдужим до проблем медичної спільноти.

Іван Тимчук у краватці

Іван Дмитрович Тимчук виплекав не одну плеяду лікарів. Не просто лікарів, а людей, по-справжньому захоплених медициною, надихав своїх вихованців, передавав їм свій запал, енергію і неперевершений професіоналізм. Посіяне ненею зерно любові до людей і до України проросло у серці Івана Дмитровича у велике почуття патріотизму.

Вражала здатність професора Тимчука швидко знаходити спільну мову з різними людьми. У нього був якийсь особливий дар переконання. Це саме він звернувся до ректора з проханням перевести майбутнього лікаря і талановитого композитора та засновника української популярної пісні Володимира Івасюка із Чернівецького медінституту до Львова. Допоміг житлом – вулицю, на якій проживав маестро, тепер названо його іменем. Маловідомим є той факт, що Івасюка після закінчення навчання скерували в ЛОКЛ лікарем-анестезіологом...

«Мій професор» – усі розповіді про Івана Дмитровича мій тато, Василь Леонідович Іванюшко, розпочинав із цієї фрази. У мої дитячі спогади вкарбувалась картинка. Була травнева сонячна субота, у ті часи – робочий день, і тато взяв нас із сестрою на кафедру, бо дуже-дуже вже нам хотілося побачити тих манекенів у валізах (для серцево-легеневої реанімації). І тут відчиняються двері, й до кабінету заходить красивий усміхнений лікар у білому халаті й високій медичній шапці. Привітався з татом, запитав його, чиї то красуні та познайомився з нами. Сказав, що він є шефом нашого татка. Запам'яталося і те, з якою цікавістю і без поспішності вислухав нас зі сестричкою – де ми навчаємося, що полюбляємо. Подарував нам імпортну кулькову ручку-автомат з 4 кольорами та красивий відривний блокнотик. Нашому щастю не було меж – це така рідкість була на той час!

Ще мені пригадалося, що на кафедрі була чудова традиція – після завершення циклу з анестезіології після іспиту куратор організовував одноденну екскурсію Львовом чи Львівщиною. На одній із них побувала і я, оскільки куратором циклу був мій тато. Це була екскурсія до Олеського замку. Спільне фото, спільні спогади...

А. Євдокименко, О. Івасюк, І. Тимчук, Г. Івасюк, С. Ротару, М. Даниленко, В. Івасюк

Життя не стоїть на місці. Усе має початок і кінець. Одні приходять у цей світ, а інші залишають його... Коли помирає людина, світ стає біднішим, бо втрачає те, чим вона жила, чим була наповнена її душа, сутність... Отож нехай ця **тепла книга-спомин** про життєвий шлях Івана Дмитровича Тимчука буде замість поминальної квітки у вінок пам'яті на могилі на Янівському цвинтарі й шанобливим внеском у вияскравлення Його постаті в історії анестезіології, реанімації та інтенсивної терапії в Україні.

Олена Іванюшко

НЕОПАЛИМА КУПИНА

Цього тривожного 2022 року в липні ми вшанували пам'ять непересічної особистості, лікаря, професора Івана Дмитровича Тимчука, якому виповнилося би 90 років.

В анестезіологічній спільноті ім'я І. Д. Тимчука широко відоме, адже на теренах Західної України він був організатором і першим завідувачем кафедри анестезіології та реаніматології у Львові.

Життєвий шлях нашого колеги розпочався 7 липня 1932 р. на Тернопільщині у селі Лисичники Заліщицького району, у багатодітній родині заможного селянина, вїта Дмитра Яковича Тимчука. Та щасливе дитинство було недовгим. Натерпівся Іванко змалку лиха – енкаведисти забирають батька, «ворога народу», далі – війна, зовсім юними трагічно помирають сестри Тетяна, Марія та Ірена. Мама стає опорою і найбільшою любов'ю сина. Через усе життя Іван проніс образ своєї матері-берегині, яка заклала в його серці шану та любов до праці, рідного краю, традицій, народу.

Після закінчення середньої школи юнак має велике бажання продовжити свою освіту. В 1951 році він вступає до Чернівецького медичного інституту. За два роки Іван осиротів. Обірвалося життя найріднішої людини – мами Ганни Ільківни...

Студентські роки припадають на повоєнний час (1951-1957), але юнак впевнено йде до своєї мети, мужньо витримує втрату неньки. Осиротілий студент завершує навчання у 1957 році, його скеровують на роботу в Тернопільську область. Спочатку працює ординатором Заліщицького протитуберкульозного диспансеру за спеціальністю «Хірургія», а після закінчення курсів з то-

Іван Тимчук
портрет студійний

ракальної хірургії І. Д. Тимчука переводять у Тернопільський протитуберкульозний диспансер, де він працює два роки. У 1959 році закінчує курси з анестезіології в Харківському інституті удосконалення лікарів, і його переводять на роботу лікарем-анестезіологом у Тернопільську обласну клінічну лікарню. Цього ж року відбувається доленосне знайомство завідувача кафедри шпитальної хірургії Тернопільського медичного інституту Михайла Васильовича Даниленка з молодим та вельми ініціативним анестезіологом Іваном Дмитровичем Тимчуком, яке згодом переросте в міцну дружбу між колегами.

На посаді першого завідувача новоствореного анестезіологічного відділення Тернопільської обласної лікарні Іван Дмитрович працював близько двох років (1963-1965). Саме тут, на малій батьківщині, він доклав чимало зусиль, ідей, напрацювань щодо становлення анестезіологічної служби Тернопілля.

30 березня 1964 року М. В. Даниленка призначають ректором Львівського державного медичного інституту. Ретельно вивчаючи стан справ в інституті, Михайло Васильович окреслює амбітні та далекосяжні плани: зробити Львівський державний медичний інститут одним із найкращих вищих навчальних закладів в Україні та Радянському Союзі. До слова, на початку 1964 року в Alma Mater було 32 професори і доктори наук, середній вік яких становив 65 років. Наприкінці 1964 року в ЛОКЛ з ініціативи М. В. Даниленка відкрито торакальне відділення. Водночас ректор Даниленко починає створювати кафедру торакальної хірургії та анестезіології, акцентуючи увагу на підборі та підготовці кадрів. Професор М. В. Даниленко пам'ятав про організаторські здібності Івана Дмитровича Тимчука і в березні 1965 року запросив 33-річного завідувача реаніматологічного відділення Тернопільської ОКЛ переїхати до Львова і долучитися до організації кафедри торакальної хірургії та анестезіології Львівського державного медичного інституту. Відтак, з 1965 року в нашій Alma Mater почали викладати анестезіологію та реаніма-

Відділення анестезіології та інтенсивної терапії

Першим професійним анестезіологом в обласній лікарні з 1956 р. працював Півник Дмитро Тимофійович, у майбутньому – доцент кафедри анестезіології Київського державного медичного інституту.

У 1957 році з відкриття Тернопільського медичного інституту кафедру загальної хірургії очолює доцент, а нині покійний професор Комаровський Ю.Т. До програми навчання входить курс анестезіології.

Анестезіологами, які працювали в хірургічних відділеннях, тоді були: Охрим Орест Зіновійович, Тимчук Іван Дмитрович.

У 1959 році наказом Тернопільського обласного відділу охорони здоров'я Охрима О.З. призначено першим посадовим обласним анестезіологом.

Операційні втручання в ті роки як правило, проводились під інфільтративною анестезією 0,25% розчинки новокаїну, лише окремі операції втручання на шлунково-кишковому тракті проводились під загальним знеболенням.

Інтенсивна терапія важкохворим проводилась у відділеннях профільними лікарями із організації цілодобового індивідуального медсестринського поста.

Для введення в лікарську практику методів лікування невідкладних станів у травні 1980 р. в обласній лікарні організовано спеціалізований центр. Його завідувачем призначено хірурга Кравця І.А., ординаторами – Приськіва І.Г., Охрима О.З. і Тушина О.В., медсестрами – Жаворонкову М.П. і Галковську І.І.

З 1959 року на базі обласної лікарні розпочато підготовку лікарів та медичних сестер з питань анестезіології.

Завідувач відділення Куйбіда О.І.

Тимчук І.Д.,
завідувач відділення
(1956-1959 рр.)

Охрим О.З.,
завідувач відділення
(1965-1981 рр.)

Коллектив відділення

Іван Тимчук, перший завідувач відділення анестезіології та реанімації у Тернопільській обласній лікарні

Іван Тимчук
1970 р.

Заліна Ірина
медсестра
Шемчук А.
Куйбіда О.І.
наслідок

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Мірош

Іван Тимчук у масці

тологію як медичну дисципліну, основною метою якої є теоретичне обґрунтування та практична розробка методів захисту організму від дії екстремальних чинників під час оперативного втручання і у разі критичних станів, що загрожують життю.

Перші курси спеціалізації з анестезіології тривали з 10 лютого до 7 серпня 1965 року, де навчалось 12 курсантів. У перший день відбулася зустріч з ректором ЛДМІ, завідувачем кафедри торакальної хірургії професором Михайлом Васильовичем Даниленком і провідними анестезіологами кафедри: доцентом Цезарем Кайтановичем Боржієвським, асистентами Іваном Дмитровичем Тимчуком, Андрієм Степановичем Лучком. Теоретичний курс поєднувався з практичними заняттями в операційних хірургічних клініках ЛОКЛ. Через місяць деякі курсанти вже починали самостійно проводити наркози. Навчання на циклі проводили тільки українською мовою.

Розвиток анестезіології на Львівщині тісно пов'язаний зі створенням у 1965 році в медичному інституті кафедри торакальної хірургії та анестезіології, яку в той час очолював ректор, професор М. В. Даниленко. Впроваджуючи в практику нові для нашого регіону види хірургічної діяльності (операції на серці, легенях, стравоході, магістральних судинах), професор М. В. Даниленко одночасно організував широкопланові дослідження в галузі анестезії, інтенсивної терапії, контролю і корекції гомеостазу у періопераційний період. Створені під його очільництвом потужні сучасні служби лабораторної функціональної діагностики сприяли розширенню й актуалізації наукових досліджень з питань анестезії та реанімації. Запроваджений цикл занять з лабораторної діагностики для курсантів спеціальності «Анестезіологія-реаніматологія». Виникли сприятливі умови для підготовки наукових кадрів (аспірантура) та практичних лікарів-анестезіологів (клінічна ординатура, курси спеціалізації, а згодом й удосконалення лікарів) з анестезіології-реаніматології.

КАФЕДРА ТОРАКАЛЬНОЇ ХІРУРГІЇ І АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ

ІІ ВИПУСК ЛІКАРІВ - АНЕСТЕЗІОЛОГІВ

1965
РІК

Перший випуск лікарів
анестезіологів

25 березня 1965 року – дата фундації доцентського курсу анестезіології при кафедрі торакальної хірургії під очільництвом професора М. В. Даниленка. Зародженню кафедри передувала довготривала самовіддана праця ентузіастів та висококваліфікованих лікарів із широкою ерудицією. Це доцент Ц. К. Боржієвський (1964), асистенти І. Д. Тимчук (1965), А. С. Лучко (1965), Й. І. Канюк (1967), Р. Д. Новосад (1972), А. В. Жук (1973), аспіранти Ю. М. Панишко, Д. В. Небожук, Б. Й. Коссак.

Фактично з моменту створення курсу наукове спрямування діяльності працівників було тісно пов'язане з лікувальною роботою: у практику інтенсивної терапії і анестезіології постійно впроваджували нові методи анестезіологічного забезпечення. Прогресивний розвиток хірургії у середині ХХ століття мав потребу в удосконалених методах знеболювання, керуванні гемодинамікою та диханням, контролі показників гомеостазу під час оперативних втручань. Оскільки агресивні стратегії судинної хірургії, нейрохірургії, реконструктивні операції у торакальній хірургії та подальше виокремлення з неї кардіохірургії свідчило про неефективність, недосконалість місцевої анестезії (яку в той час проводили власне хірурги) та вимагало захисту життєво важливих органів, передовсім серця та головного мозку. Тому, впровадження ендотрахеального наркозу сприяло неабиякому розширенню можливостей хірургії. Науковці кафедри проводили колосальну дослідницьку роботу, що в подальшому лягла в основу їхніх кандидатських дисертацій. Ритм життя у клініці був настільки шаленим, що більшість лікарів по 2-3 доби перебувала в її стінах. Збирати матеріали для дисертацій допомагали один одному. Дієвим був принцип «Один за всіх і всі за одного», на публічний захист дисертації приходили всією клінікою. Цей досвід був запозичений у Леонарда Петровича Чепкого – першого професора анестезіології в Україні (1964), одного з найкращих випускників Львівського медінституту та щирого товариша і колеги Івана Дмитровича.

Пошук потрібного анестетика був однією із причин початку реалізації нового наукового напрямку, що за своєю масштабністю переважав всі раніше проведені в кардіохірургічній клініці

Іван Тимчук та Михайло Даниленко

дослідження – пошук адекватної анестезії для кардіохірургічних пацієнтів. До цього часу інгаляційна анестезія досягнула повного розквіту: старий добрий ефір, фторотан, закис азоту, циклопропан, трилен (синтезований у Львові) та пентран – суперновий тоді препарат, синтезований в США лабораторією Abbot.

Серед нових наукових напрямків анестезіології було вивчення впливу еквівалента концентрації різних анестетиків. Професор Чепкий Леонард Петрович вважав, що вираженість патофізіологічних змін у цих випадках залежить не лише від виду анестетика, а передусім від його концентрації. Спільними зусиллями вперше в Радянському Союзі розпочато дослідження впливу різних величин МАК на основні життєві показники. І. Д. Тимчук виконав фундаментальну роботу з вивчення впливу різних концентрацій інгаляційних анестетиків на основні життєві функції у хворих із різною патологією, яка не має аналогів і сьогодні.

Працюючи на посаді асистента кафедри, Іван Дмитрович успішно поєднував викладацьку та наукову діяльність. Уперше в Україні він провів комплексне дослідження дії трихлоретиленового наркозу на життєво важливі функції організму під час оперативного втручання, проаналізував можливості застосування його під час проведення різноманітних оперативних втручань та визначив ступінь і межі ризику. У 1968 р. Іван Дмитрович успішно захистив кандидатську дисертацію, а в 1970-му отримав звання доцента та посаду завідувача курсу анестезіології і реаніматології на кафедрі торакальної хірургії та анестезіології.

Результати аналізу 4297 наркозів трихлоретиленом у хірургічній практиці лягли в основу монографії «Трихлоретиленове знеболювання» М. В. Даниленка, Л. П. Чепкого, І. Д. Тимчука (1971 р.). У книзі подано обґрунтований висновок про можливість знеболювання трихлоретиленом під час найрізноманітніших операцій, крім довготривалих втручань, коли цей наркоз не запобігає суттєвим розладам гемодинаміки.

Леонард Чепкий та Іван Тимчук

Асистент Андрій Степанович Лучко (1968 р.) досліджував зміни оксидаційно-відновних процесів у разі правця, що сприяло посиленню ефективності інтенсивної терапії цього захворювання.

Аспірант Юрій Митрофанович Панишко (1969 р.) проаналізував показники оксидаційно-відновних процесів і зовнішнього дихання у разі мітральної комісуротомії, що лягло в основу опрацьованого ним методу визначення операційного ризику у хворих із мітральним стенозом.

Асистент Йосип Іванович Канюк (1970 р.) вивчав мікроелементно-білкові та метаболічні зміни за наявності нагнійних процесів у легенях, залежно від виду знеболювання і характеру оперативного втручання, створив рекомендації щодо вибору засобів анестезії з мінімальним впливом на вказані елементи гомеостазу.

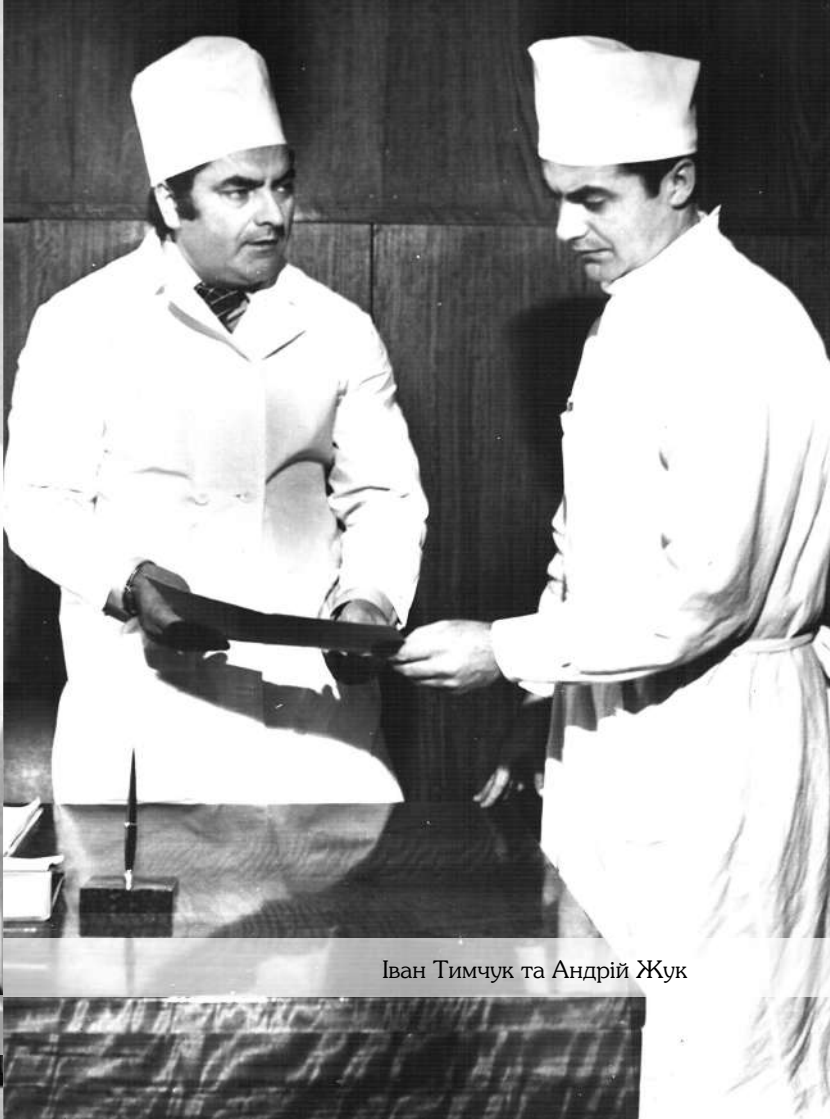
Аспірант Радомир Дмитрович Новосад (1970 р.) на підставі вивчення гемодинаміки малого кола кровообігу і газообміну запропонував ефективні заходи попередження серцевої недостатності та легеневої гіпертензії після резекції легенів і пульмонектомії.

Упровадження в практику нових дослідницьких методик вивело наукові дослідження на значно вищий рівень. За допомогою ензимологічних тестів підвищилася якість і достовірність передопераційної діагностики прихованих форм печінкової недостатності, визначення операційно-наркозного ризику, оцінки гепатотоксичності окремих анестетиків. Опрацьований матеріал ліг в основу дисертації на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук Цезаря Кайтановича Боржієвського (1970 р.).

Застосування газової хроматографії в анестезіології Ольгою Василівною Павловою та Тамарою Львівною Вигнан сприяло точному визначенню кореляції між концентрацією інгаляційного анестетика у газонаркотичній суміші при вдиханні та в артеріальній крові, встановленню еквіпотенціальної концентрації різноманітних анестетиків, проведенню об'єктивної порівняльної оцінки впливу на численні функціональні та метаболічні показники. Критерії вибору анестетиків та їх концентрації у разі різних оперативних втручань, що є суттєвим внеском у розвиток цієї проблеми, були оформлені І. Д. Тимчу-

Іван Тимчук. Наркоз

Іван Тимчук та Андрій Жук

ком як докторська дисертація «Вплив різних концентрацій інгаляційних анестетиків на основні життєві функції хворих із серцевою та легеневою патологією» (1974 р.).

Асистент Андрій Володимирович Жук (1975) провів порівняльну оцінку внутрішньовенних анестетиків щодо їх впливу на гемодинаміку і деякі метаболічні процеси (оксидиційне фосфорильовання, абстрактне і акцепторне дихання тощо) та обґрунтував практичні рекомендації для вибору виду і дози анестетика для внутрішньовенного наркозу.

Потужний потік підготовлених висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів дозволив забезпечити викладання анестезіології студентам. **28 січня 1975 року** була організована кафедра анестезіології-реаніматології факультету післядипломної освіти Львівського державного медичного інституту. Першим керівником кафедри став професор І. Д. Тимчук. У штаті кафедри працювали доценти Й. І. Канюк та А. С. Лучко, асистенти А. В. Жук та Р. Д. Новосад. Зусилля колективу кафедри І. Д. Тимчук спрямовує на поглиблене дослідження метаболічних та імунних реакцій на операційну травму, впровадження нових методів анестезії і оптимізацію анестезіологічного забезпечення, урізноманітнення методів інтенсивної терапії, вибору анестезії у хворих зі серцево-судинною патологією, особливо у пацієнтів з ураженням термінального відділу черевної аорти та магістральних судин нижніх кінцівок.

Саме тоді асистент Василь Леонідович Іванюшко у 1984 році на підставі фундаментального дослідження баралгіну опрацював практичні рекомендації його застосування під час анестезіологічного забезпечення операцій з приводу оклюзії термінального відділу черевної аорти. У цьому напрямку була скерована і робота аспіранта Олега Богдановича Коржа (1984 р.), який досліджував різноманітні методики премедикації, знеболювання під час оперативного лікування оклюзійних захворювань судин нижніх кінцівок. Скрупульозно зібраний клінічний матеріал науковці оформили у вигляді кандидатських дисертацій. До наукової праці кафедра залучає ліка-

Іван Тимчук з працівниками кафедри

рів-практиків, сприяє їх заочному навчанню в аспірантурі. Відтак В'ячеслав Михайлович Сергеев опрацьовує методики анестезії в амбулаторних умовах, детально вивчає відновлення психофізіологічного статусу після «амбулаторних» наркозів пропанідіном, альтезином і каліпсолом, опрацьовує оригінальну методику об'єктивного контролю цього процесу. Результат цієї 4-річної праці – дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата наук, захищена у 1984 році.

У цьому ж 1984 році виходить монографія «Интенсивная послеоперационная терапия» за редакцією М. Д. Даниленка, Л. П. Чепкого та І. Д. Тимчука, в якій узагальнено досвід двадцятирічного ведення хворих у післяопераційному періоді.

Уперше в Україні кафедра впровадила методику доправлення нетранспортабельних хворих на правець у Львівську обласну клінічну лікарню. Також новостворений протиправцевий центр сприяв не лише покращенню лікування хворих, але й детальному аналізу наслідків. Вивчаються і систематизуються різноманітні ускладнення після правця, їх залежність від ступеня важкості, своєчасності діагностування і проведеного лікування; опрацьовується система раннього виявлення резидуальних наслідків правця, ранньої реабілітації і диспансерного нагляду. У висліді – скорочення термінів непрацездатності та інвалідизації. Виконавцю цієї роботи, завідувачу реанімаційного відділення Ігорю Семеновичу Юрчуку присвоєно вчений ступінь кандидата медичних наук (1985 р.).

На кафедрі детально вивчають показники гуморальної і клінічної ланки неспецифічного імунітету за короткочасного наркозу всіма неінгаляційними анестетиками, нейролептаналгезії, застосування баралгіну і фторотану. Триває дослідження метаболічних реакцій на операційну травму, вивчення вуглеводного, ліпідного, біоелементного і енергетичного метаболізму як в умовах традиційних методів наркозу, так і застосування нових анестезійних, фармакологічних та інфузійних засобів. Надія Дмитрівна Пономаренко здійснила детальне вивчення метаболізму серця за різних методик захисту міокарда під час операції зі штучним кровообігом (1985 р.).

Іван Тимчук з працівниками кафедри та курсантами

Розладам тромбоцитарного компонента гомеостазу під час операцій зі штучним кровообігом присвячена дисертація Ольги Василівни Павлової (1981 р.).

Така плідна наукова робота здійснювалася під очільництвом Івана Дмитровича, який з 1970 р. працював доцентом і завідувачем курсу анестезіології і реаніматології на кафедрі торакальної хірургії та анестезіології. У 1974 р. І. Д. Тимчук успішно захищає докторську дисертацію «Вплив різних концентрацій інгаляційних анестетиків на основні життєві функції хворих на серцево-легеневу патологію», де вперше в анестезіологічній практиці застосовують газову хроматографію.

У 1975 р. він очолив новостворену кафедру анестезіології та реаніматології Львівського державного медичного інституту, першу в Західному регіоні України, де успішно працював на посаді професора з 1977 року і до кінця свого життя.

Науково-практична діяльність професора І. Д. Тимчука була присвячена актуальним проблемам анестезіологічної практики: впровадженню трихлоретиленового, пентранового і циклопропанового наркозів, кардіоанестезії, а також амбулаторному знеболюванню, післяопераційній інтенсивній терапії хворих із різноманітною патологією, реаніматології. Окремо хочеться наголосити на тому, що циклопропан був синтезований у Львові Августом Фройдом в 1881 році.

Упродовж своєї 25-річної педагогічної діяльності Іван Дмитрович здійснив вагомий внесок у справу підготовки медичних кадрів, які спеціалізувалися з анестезіології і реаніматології, підвищували свої медичні знання в цій галузі на курсах удосконалення лікарів. Завдяки його наполегливій організаційній роботі було змінено концепцію і статус викладання реаніматології, значно збільшено її обсяг і урізноманітнено тематику. Професор І. Д. Тимчук є автором низки монографій з анестезіології, патенту на винахід, 3 авторських свідоцтв і 22 раціоналізаторських пропозицій, опублікував понад 80 наукових праць. Під його керівництвом підготовлено чоти-

Іван Тимчук на засіданні кафедри

рьох кандидатів медичних наук, які працювали на педагогічній ниві та у практичній медицині як в Україні, так і за кордоном (Австрія, Судан).

Заслугою професора І. Д. Тимчука та визнанням авторитету кафедри стало проведення у Львові Першого з'їзду анестезіологів-реаніматологів України 12-15 травня 1969 р. та IV Української конференції анестезіологів-реаніматологів із міжнародною участю (1982 р.). Упродовж багатьох років очолював Правління Львівського товариства анестезіологів-реаніматологів, був членом Правління республіканського товариства анестезіологів-реаніматологів, брав активну участь у суспільному житті. Вагомі успіхи та досягнення Івана Дмитровича не залишилися поза увагою медичної спільноти: за самовіддану працю його нагороджено значком «Відмінник охорони здоров'я» та ювілейною медаллю «За доблестний труд» у 1970 році.

Стежину батька обрали доньки Івана Дмитровича. У Львівській обласній лікарні працює Олександра, лікар фізичної та реабілітаційної медицини, а нині – завідувачка реабілітаційного відділення.

...Його життєва струна обірвалася раптово. Помер професор І. Д. Тимчук 27 травня 1988 р. Похований у Львові на Янівському цвинтарі.

Тяжке, іноді й виснажливе поєднання інтенсивної практичної, наукової та педагогічної роботи, яку започаткував професор І. Д. Тимчук і підтримали його учні, сприяло тому, що кафедра і до сьогоднішнього дня є осередком становлення спеціальності «Анестезіологія». Велика шана до професора була запорукою ефективної спільної праці в клініці. Учні І. Д. Тимчука зуміли вберегти і популяризувати школу, виплекану Учителем, підготувати талановитих послідовників.

Пам'ять про Видатного Лікаря також гідно вшанував його учень, завідувач кафедри анестезіології та інтенсивної терапії (2000-2007 р.р.), доцент В. Л. Іванюшко, який створив Меморіальний кабінет І. Д. Тимчука та організував конференцію з міжнародною участю, присвячену тридцятиріччю заснування кафедри анестезіології, у 2005 році.

Іван Тимчук на з'їзді анестезіологів-реаніматологів

Іван Тимчук
ВСЕСОЮЗНЫЙ СЪЕЗД АНЕСТЕЗИОЛОГОВ И
РЕАНИМАТОЛОГОВ Москва, 1972 г.

Світла пам'ять про Івана Дмитровича Тимчука, талановитого вченого, педагога, організатора анестезіологічної служби, патріота, людину щедрої душі та надзвичайної принциповості, залишається у серцях усіх, хто його знав.

Серед шалених ритмів сучасного життя знаходьмо час, щоб згадати наших рідних, які відійшли недавно чи дуже давно. Розповідаймо про них дітям, щоб знали і шанували. Бо історія наших родів – це історія України.

Олена Василівна Іванюшко
доцент кафедри анестезіології та інтенсивної терапії

Йосип Іванович Канюк
доцент кафедри анестезіології та інтенсивної терапії

Іван Тимчук серед анестезіологічної родини

Василь Іванюшко на відкритті кабінету

Василь Іванюшко, доньки Івана Тимчука Леся та Тетяна.
Відкриття меморіального кабінету.

ОКРУШИНИ СПОГАДІВ

На перехресті напрямків

В. В. Чоп'як

Мої спомини про перше знайомство з Іваном Дмитровичем Тимчуком сягають осені 1981 року.

Я прийшла на курс клінічної імунології і почала викладати цей напрямок під керівництвом старшої наукової працівниці Христини Вікторівни Синійчук. Одразу у вересні завітав до нас на курс шановний Іван Дмитрович і сказав, що наші напрямки дуже тісно переплітаються як у медичній науці, так і в практиці. Тож Христина Вікторівна доручила мені забезпечувати клінічні консультації у реанімаційному відділенні з питань медикаметозної алергії, передусім щодо багатоформної еритеми, синдромів Стівенса-Джонсона та Лаела. Для цього напрямку спеціально впровадили діагностику медикаментозної алергії за допомогою тесту гальмування міграції лейкоцитів із певними розведеннями антибіотиків різних класів, нестероїдних протизапальних засобів, міелорелаксантів, вітамінів групи В тощо.

Спільно із молодими науковцями кафедри анестезіології та реаніматології розпочалося серйозне впровадження у практику, пов'язане з розробкою імунологічних маркерів ефективності та безпеки гіпербаричної оксигенації, екстракорпоральних методів очищення крові. Професор Іван Тимчук організував працівників кафедри анестезіології та реанімації здійснювати забір крові під час проведення гіпербаричних сеансів упродовж усього лікувального курсу. Такий підхід дав можливість клінічним імунологам після проведення широких імунологічних досліджень відповісти на питання щодо позитивного і негативного впливу на імунну систему цього виду лікування у тяжких кардіохірургічних хворих, які перебували у реанімаційному відділенні.

Було встановлено, що перші три сеанси гіпербаричної оксигенації посилюють захоплюючу і особливо кілінгову активність фагоцитів, чотири-шість сеансів стабілізують ці показники, а з

сьомого по десятий сеанс відбувається пригнічення цих функцій нейтрофілів, моноцитів, значною мірою їх резервного потенціалу, а також розвивається збільшення кількості цитотоксичних Т-лімфоцитів, що може посилювати імунне запалення судин та серця. Результат цієї роботи вилився у ґрунтовну спільну статтю і виступи на наукових форумах. Дослідження з гемосорбції та плазмаферезу у реанімаційних пацієнтів теж були високопрофесійні, що дозволило кільком дисертантам кафедри опублікувати їх і захистити роботи в клінічній ординатурі та аспірантурі.

Пригадую, Іван Дмитрович викликав мене і попросив зайнятися хлопчиком шести років, у якого розвинувся синдром Лаєла після прийому вітамінів. Ми разом із доцентом Йосипом Івановичем Канюком упродовж місяця працювали з цією дитиною і встановили, що хлопчик мав досить виражені та стійкі зміни імунної системи, бо народився і проживав із батьками у військовому містечку – батько служив у ракетних військах у Приамур'ї. Приїхав до бабусі на Львівщину, і вона, сама медсестра, почала відживлювати дитину й давати багато вітамінів. Та ще й приєдналася банальна вірусна респіраторна інфекція. На тлі цих подій розвинулась тяжка системна реакція Т-лімфоцитів – спочатку у вигляді багатоформної еритеми, а потім – синдрому Лаєла. Відбулося ураження майже 70% площі тіла хлопчика. Іван Дмитрович організував окрему палату в інтенсивній терапії для цієї дитини, діставав рідкісні тоді ліки, вперше було застосовано блокатори кальційневрину в лікуванні тяжкого синдрому Лаєла. Цей діагноз у дитини спричинив подальший переїзд родини в Україну.

Іван Дмитрович любив науку, любив навчати молодь. Пам'ятаю, з якою приємністю він подарував Христині Вікторівні перекладену з англійської мови книгу «Імунобіологія», сподіваючись, що студенти, інтерни, лікарі отримають нові знання з імунології для практичної медицини.

Професор Іван Дмитрович Тимчук залишився у моїй пам'яті як прекрасний організатор, хороша людина, яка дуже добре ставилася до молодих лікарів, науковців, пацієнтів.

Подарунок від професора

Ю. В. Федоров

Завідувач кафедри анестезіології та реаніматології професор Іван Дмитрович Тимчук був моїм першим науковим керівником дисертації на тему «Застосування гіпербаричної оксигенації в підготовці хворих зі серцевою недостатністю до операцій на відкритому серці». Я до сьогодні не можу зрозуміти, чому він без протекції, без домовленостей допомагав мені займатись наукою. Напевно тому, що Іван Дмитрович був просто доброю, порядною людиною, любив і цінував науку.

У вересні 1981 року я нарешті став інтерном з анестезіології-реаніматології. Коли мене скерували на роботу в кардіохірургічне відділення Львівської обласної лікарні, я набрався сміливості, якщо не сказати нахабства, і зразу ж пішов на прийом до завідувача кафедри, професора Івана Дмитровича Тимчука. Для мене було мало просто «давати наркози», мені хотілось більшого.

Іван Дмитрович відразу сам запропонував вступити в ординатуру з анестезіології до Інституту серцево-судинної хірургії, де керував славнозвісний академік Микола Михайлович Амосов. Він при мені зателефонував до інституту, але набір в ординатуру вже закінчився. Тоді Іван Дмитрович особисто повів мене до проректора з наукової роботи професора Євгена Миколайовича Панасюка, щоб домовитись про ординатуру в нашому університеті. На жаль, теж було вже пізно і з цього нічого не вийшло, але вдячність за допомогу в мене залишилася назавжди. Через декілька місяців я затвердив тему дисертації на кафедральних зборах, і мені відкрився шлях до науки. Після цього Іван Дмитрович подарував мені останнє видання іноземного підручника з імунології, і я серйозно зацікавився цим напрямком у медицині.

Вже у вересні мене, інтерна з анестезіології, Іван Дмитрович скерував у відрядження до Києва. Завдяки цьому я познайомився з головним реаніматологом України професором Анатолієм

Іван Тимчук на захисті

Івановичем Трещинським, передав йому матеріали нової монографії члена-кореспондента АМН М. В. Даниленка і професора І. Д. Тимчука «Інтенсивна післяопераційна терапія».

Вивчаючи вплив на організм гіпербаричної оксигенації, я також познайомився зі завідувачем відділення гіпербаричної оксигенації Ігорем Семеновичем Юрчуком, завідувачкою курсу клінічної біохімії кафедри доценткою Іриною Борисівною Шейман та завідувачкою курсу клінічної імунології доценткою Христиною Вікторівною Синійчук, де проводив дослідження і обстежував хворих. Ми з'ясували, що гіпербарична оксигенація діяла сприятливо на імунну систему тільки впродовж п'яти перших сеансів, а потім виникала імуносупресія. Це була явна новизна дослідження. Потім професор Михайло Васильович Даниленко перевів мене на посаду кардіохірурга з електрокардіостимуляції. Виникли нові пріоритети, і кандидатську дисертацію я захистив із кардіохірургії. Але Іван Дмитрович назавжди залишився для мене зразком безкорисливої допомоги як у науці, так і в житті.

Пізніше я дізнався, що Іван Дмитрович ще в Тернополі забезпечував наркози хворим на операціях Михайла Васильовича Даниленка. Потім він організував анестезіологію та реаніматологію вже в кардіохірургічному центрі Львова. Це запустило розвиток кардіохірургії в Західній Україні, і зараз ці складні кардіохірургічні операції фактично стали рутинними. Але вчителі, які нас навчали професіоналізму в роботі, допомагали стати справжніми лікарями, залишаться в пам'яті як основа основ не тільки медицини, а й порядності в людських стосунках.

І рости, і діяти

Л. В. Усенко

Тече ріка часу, в якому кожному з нас відведений певний період, щоб залишити свій слід на нашій планеті.

Життя професора Івана Дмитровича Тимчука обірвалося на 56 році, але за цей час він запам'ятався як активна, творча, багатогранна особистість.

Маленький хлопчик із віддаленого села на Тернопільщині, що з дитинства мав великий потяг до знань і отримав від батьків чуйне серце, обрав і опанував одну з найскладніших і найвідповідальніших спеціальностей в медицині – анестезіологію та реаніматологію, які тоді в Україні тільки починали свій шлях.

Я згадую Івана Дмитровича як талановитого науковця, активного лікаря-анестезіолога, цілеспрямовану і працелюбну людину з великими організаторськими здібностями.

Як організатор він умів створювати особливу атмосферу, спрямовану на об'єднання зусиль колективу для успішного виконання будь-якої праці: чи то в операційній, чи то в навчальному процесі, чи в науковій діяльності.

Іван Дмитрович був у лавах першопрохідців: організував перше в Західній Україні відділення анестезіології на Тернопільщині, очолив доцентський курс з анестезіології, а пізніше організував і очолив кафедру анестезіології та реаніматології у Львівському державному медичному інституті.

Його докторська дисертація на тему: «Вплив різних концентрацій інгаляційних анестетиків на основні життєві функції хворих зі серцевою і легеневою патологією» виходила з потреб практичної анестезіології. У ній вперше в анестезіологічній практиці в Україні було застосовано методи-

ку газової хроматографії, що дозволило об'єктивізувати вплив різних інгаляційних анестетиків на численні функціональні та метаболічні показники організму.

Особливо теплі спогади залишилися у мене про нашу зустріч з Іваном Дмитровичем, коли я надавала відгук на його докторську дисертацію та під час проведення у Львові в 1969 році I українського з'їзду анестезіологів, і в 1982 році – республіканської конференції, де було створено всі умови для анестезіологів із різних куточків нашої країни для активного спілкування, можливості поділитися власним досвідом та набутти нових знань.

Іван Дмитрович був головою організованого ним Львівського товариства анестезіологів і членом республіканського Правління анестезіологів. Мав учнів-послідовників, був автором монографій, патентів, авторських свідоцтв на винаходи.

Спливає час, але професор Іван Дмитрович Тимчук і сьогодні залишається в пам'яті його учнів, лікарів, усіх тих, хто зустрічався з ним на життєвому шляху. Вони успішно продовжують традиції, закладені своїм наставником і колегою. Бо, як писав А. Камю: «Творити – означає жити двічі, надсилаючи у майбутнє найкращі досягнення свого часу».

***На кафедрі Івана Дмитровича все працювало,
як годинниковий механізм***

Ю. А. Іванів

Я прийшов працювати на кафедрі анестезіології та реаніматології, як тільки захистив кандидатську дисертацію. І відразу ж потрапив у вир кафедральної роботи, яку дуже добре організував Іван Дмитрович Тимчук. Робота під його керівництвом сформувала у мене багато важливих

Іван Тимчук з курсантами і працівниками кафедри

навиків, які потрібні під час викладання, коли працюєш з лікарями. Адже крім студентів, у нас ще були лікарі, які проходили ординатуру, курси післядипломної освіти.

Навчальною частиною на кафедрі завідував доцент А. Жук. То був дуже педантичний чоловік. І, власне, ця його педантичність допомогла мені згодом, коли я сам став завідувачем кафедри і мусів вимагати від підлеглих такого рівня праці. Я щиро вдячний кафедрі під головуванням Івана Дмитровича, де мене навчили й таких формальних речей, як вести журнали, облік педагогічного навантаження. Воно здається дрібницями, але й ці обов'язки треба виконувати належним чином. Пам'ятаю, як у нас відбувалися кафедральні збори – строго за розкладом, з чіткою програмою, повісткою. На кафедрі Івана Дмитровича все працювало, як годинниковий механізм. Взагалі Іван Дмитрович – це була ікона у керівництві. Людина, яка вміє керувати, відчуває колектив, знає, кого стимулювати, кого посварити, а кого покарати.

Ну, а найцікавіше, що мене навчали плавати методом кидання у воду. Тому що відразу була викладацька робота плюс лікувальна. Я почав працювати у хірургічному відділенні, давати наркози пацієнтам під час серйозних операцій. Зате мав з ким порадитись – у той час кафедра мала дуже добрий склад фахівців, які були і лікарями, і викладачами. Іван Дмитрович зумів згуртувати навколо себе сильну команду, куди входили фахівці з різних галузей. Крім того, атмосфера на кафедрі була дуже сприятлива. Тож для мене кафедра залишилася зразком, як має функціонувати університетська кафедра медичного профілю. Коли приходиш у таке середовище, то здається, що це всюди так, що так і повинно бути. Згодом я переконався, що так далеко не скрізь.

Усі ланки роботи на кафедрі – навчальна, наукова, лікувальна – були дуже добре відрегульовані. Це було для мене дуже добрим стартом як для молодого викладача. Наприклад, така деталь. До приходу на кафедру я був досить задіяний у діагностичній роботі в кардіології. Вва-

жалося, що я добре знаю електрокардіографію і можу її викладати. Тож лікарям-анестезіологам, які прийшли на курси, було запропоновано цикл з електрокардіографії. Адже пацієнти ставали щораз складнішими, і треба було орієнтуватись, що відбувається з кардіограмою під час наркозу, як вона міняється після операції. І ось переді мною в аудиторії – такі серйозні лікарі зі стажем, а я, 28-річний викладач, навчаю їх азів електрокардіограми. Це теж була ініціатива Івана Дмитровича. Він відчував, що потрібно, аби навчання було корисним для лікарів і не формальним. І лікарі сприймали це дуже добре – потім пересвідчилися на практиці, що ці знання стають їм у пригоді.

На кафедрі було добре обладнання. Ще треба врахувати, що поряд була кафедра торакальної хірургії, яку тоді очолював професор Михайло Васильович Даниленко. Вони йшли поруч: Даниленко як кардіохірург, Тимчук як анестезіолог-реаніматолог. І ця кардіохірургічна клініка, можна сміливо сказати, була в той час в Україні другою після Інституту серцево-судинної хірургії ім. М. Амосова. Під час кардіохірургічних операцій дуже важливим було виходити пацієнта. Реанімація, тобто інтенсивна терапія, це те, що належало до компетенції тієї групи лікарів, якою керував Іван Дмитрович. І це теж було бездоганно налагоджено. Свого часу мене поставили керувати палатою інтенсивної терапії, коли я працював на кафедрі. Там я також здобув добрий досвід.

Іван Дмитрович не намагався навчати мене якихось азів. Але він стежив, як я працюю. Коли треба було, ми з ним могли поспілкуватися і на різні серйозні теми. Він був дуже доброзичливий і міг іти на розумні поступки.

У нас з Іваном Дмитровичем була дуже велика вікова різниця – він був удвічі старший за мене. Умів тримати відповідну дистанцію у стосунках. Але щодо кожної людини міг належно оцінити, як ти працюєш, як стараєшся. І головне – можна було відчути, що він цінує твою роботу.

Наші долі торкнулися одна одної

О. Є. Боржієвська-Островська

У 1964 р. Львівський державний медичний інститут очолив професор Михайло Васильович Даниленко. Інститут відчув друге дихання, піднявся на вищий рівень в Україні, відкрилися нові вакансії, з'явилися нові кафедри, зокрема кардіохірургії і анестезіології. Влилася молодь, стало цікавіше працювати.

Завдяки цьому великому поступу і всім причетним я змогла опакувати професію анестезіолога-реаніматолога, яка надалі дуже пригодилася в моїй лікарській роботі. На перше заняття на курсах із анестезіології прийшов молодий симпатичний науковець, кандидат медичних наук, доцент Цезар Кайтанович Боржієвський. Рухливий, веселий, розумний, доброзичливий, завжди усміхнений. Він сподобався усім. Тоді я ще не знала, яку важливу роль він відіграє у моєму житті – ця прекрасна людина-учитель. Хотілося працювати і жити.

З часом у колективі кафедри з'явився асистент Іван Дмитрович Тимчук. Легінь, красень, енергійний, активний, організований, діяльний, він одразу органічно влився в інститутську родину. Жіноцтво цінувало його природжену шляхетність, гарні манери. Дружина, також лікар, і дві чарівні донечки були для нього великою радістю. Мріяв про сина.

Життя в клініці вирувало, інститут тісно співпрацював з Києвом і всією Україною, з медінститутом у Москві та з медичною спільнотою країн народної демократії. З'їзд хірургів союзу у Львові, з'їзд анестезіологів союзу у Львові, семінари, консиліуми в клініці. Перша кафедра анестезіології і перший завкафедри Іван Дмитрович Тимчук, вже професор, доктор медичних наук.

Його хобі – автомобіль, зливався з ним за кермом. А як він співав! І досі чую його голос, чую у його виконанні давно забуті мелодії Січових стрільців. Патріотизм Івана Дмитровича захоплював нас. Він – це Україна, наша Ненька! Я горда, що наші долі торкнулися одна одної.

Іван Тимчук з працівниками військової кафедри

Анестезіологи – романтики медицини

І. А. Павленко

Якщо запитати теперішніх анестезіологів, що привело їх у цю спеціальність, що спонукало вибрати цей непростий фах, то у відповідь почуємо такі мотиви: престиж обраної спеціальності; інтерес до адекватної медичної діяльності; бажання використовувати свої знання й досвід, накопичені за час навчальної та професійної діяльності, отримати визнання; усвідомлення корисності своєї діяльності, важливості навчання в медичному вищому навчальному закладі; прагнення до самоствердження, підвищення свого статусу; бажання перебувати у середовищі професіоналів, освічених людей; можливість займатися соціально значущою роботою.

Спеціальність «Анестезіологія та інтенсивна терапія» дуже швидко і динамічно розвивається, її вважають однією з найскладніших медичних спеціальностей. Вона є однією з провідних ланок у системі спеціалізованої медичної допомоги та відіграє важливу роль на стику інтересів усіх клінічних служб. Мабуть, саме цим і приваблює сучасну молодь.

Якщо запитати досвідчених лікарів, що таке анестезіологія, то почуємо, що це і мистецтво, і наука одночасно, причому складна і тяжка. Привабливість і загадковість у миготінні моніторів, у калейдоскопі лабораторних показників, сумішей у шприцах, ритмічності дихального апарату, в розряді дефібрилятора... Проведення наркозу – це почасти мистецтво, оскільки передбачає точний розрахунок препаратів, безперервний моніторинг, швидко і точну реакцію в нестандартних ситуаціях і те, що називають «відчуттям пацієнта». Жоден надсучасний апарат не замінить лікарю його очі, руки, вуха, інтуїцію. Часто роботу анестезіолога порівнюють із роботою пілота літака, маючи на увазі те, що немає права на помилку. А проведення наркозу має свій зліт (ввідний наркоз) і посадку (вихід з наркозу) – критичні етапи анестезії, коли найчастіше бувають ускладнення.

Іван Тимчук в інституті

Анестезіологія та інтенсивна терапія – це молода лікарська спеціальність, яка виокремилась із хірургії, хоча лікарі завжди намагалися зменшити больові відчуття і завжди вважалося шляхетним повернути людину до життя. Тому можна з упевненістю сказати, що анестезіологія виникла на ґрунті найнеобхідніших, найскладніших і найцікавіших засад лікувальної справи.

А якими ж були перші анестезіологи, що спонукало їх обрати цю спеціальність? Серед них нерідко можна зустріти колишніх терапевтів, отоларингологів, фахівців із медицини невідкладних станів, хірургів, кардіологів, педіатрів, тому що спеціальність «анестезіологія та реаніматологія» була (та й зараз є) досить привабливою своїм швидким розвитком, можливістю робити складні речі: повертати до життя, лікувати важкохворих, проводити анестезіологічне забезпечення складних оперативних втручань тощо. Анестезіологи навчилися керувати функціями життєво важливих органів та систем під час хірургічних втручань, що потім стало основою інтенсивної терапії (штучна вентиляція легень, керування гемодинамікою, керування сном, корекція водно-електролітного балансу та метаболізму тощо). Висока соціальна затребуваність, технологічність і стрімкий науковий розвиток, постійне впровадження нових діагностичних та лікувальних технологій, тісний зв'язок із різноманітними напрямками медицини (хірургія, стоматологія, терапія, кардіологія та ін.) визначають специфіку цієї медичної спеціальності. У лікарів-анестезіологів є напівжартівливий вислів: «Бувають маленькі операції, але не буває маленьких наркозів». Тобто навіть під час невеликої за обсягом операції анестезіологу слід очікувати таких самих проблем, як і під час великого оперативного втручання.

Стати анестезіологом досить непросто. Спеціальність «анестезіологія» включає три взаємопов'язані розділи – власне анестезіологію (проведення наркозу), інтенсивну терапію і реаніматологію. Лікар-анестезіолог повинен бути компетентним у багатьох галузях медицини, а також в інших напрямках людської діяльності. Від знань законів фізики та хімії, фізіології, анатомії, фармакології, математики до генетики, юридичних аспектів, володіння персональним комп'ютером та

іноземними мовами. Важливе значення мають особисті риси лікаря. Такий фахівець повинен уміти працювати в стресових умовах, швидко ухвалювати правильні рішення у нестандартних ситуаціях. Крім того, анестезіологи вирізняються такою важливою рисою, як співчутливість, бо працюють із важкохворими пацієнтами. І недаремно анестезіологів називають «ангелами-охоронцями».

Історія розвитку анестезіології в Україні бере початок із першого проведеного Т. Л. Ванцетті у Харкові ефірного наркозу (1847), другого за рахунком після Ф. І. Іноземцева. Можна виділити чотири етапи історичного розвитку анестезіології та реаніматології в Україні:

- I. До 1964 року – етап становлення і впровадження ендотрахеального наркозу. До цього часу в Україні було близько 300 лікарів-анестезіологів.
- II. 1964–1969 роки – період опанування і вивчення нових анестетиків, вибору різних методів анестезії під час оперативних втручань. Він завершився проведенням I-го з'їзду анестезіологів України, який відбувся у Львові у 1969 р. У його організації брав активну участь Іван Дмитрович Тимчук.
- III. 1970–1990 роки – якісно новий етап розвитку анестезіології як науки, період становлення інтенсивної терапії і розвитку сучасної організаційної структури служби анестезіології та інтенсивної терапії.
- IV. 1991 р. – до сьогодні.

Зародженню анестезіології передувала самовіддана праця ентузіастів та висококваліфікованих лікарів з широкою ерудицією, що нерідко виходила за межі медичних знань.

Уже з початку ХХ століття знеболюванню почали приділяти чим раз більше уваги. Кількість хірургів, які проводили операції зі знеболюванням, зростає в геометричній прогресії. Проводилися щоразу складніші порожнинні операції, які потребували посиленого постійного контролю за станом пацієнта. Стало зрозуміло, що один хірург з асистентами фізично й психологічно не спроможний впоратися з таким навантаженням. У боротьбі за здоров'я хворого оперуючим лікарям став

потрібний сильний, озброєний особливими знаннями та вміннями союзник – лікар-анестезіолог.

На з'їзді анестезіологів України, що проводився у Львові, було ухвалено настанови про організацію відділень анестезіології та реанімації, а це вимагало підготовки висококласних спеціалістів-анестезіологів, оскільки завдання анестезіологічної служби полягає не тільки в захисті пацієнта від хірургічної агресії та створенні умов для комфортного проведення операцій, а й у моделюванні та відновленні вітальних функцій організму, здійсненні інтенсивної терапії та догляду.

Це були великі ентузіасти нової спеціальності, ерудити, романтики, талановиті й водночас сміливі люди, відважні та рішучі.

Та саме робота цих лікарів, завдяки їхній самовідданості та невтомності, започаткувала нову еру в операційній – хірургію без болю, що відкрило можливості для розвитку самої хірургії. Лікар-анестезіолог став важливою фігурою у лікувальному процесі як у великих клініках, так і в районних лікарнях. Усім відомо, що робота анестезіолога потребує максимальної фізичної і психологічної напруги, відповідних знань з теоретичної та практичної медицини, відповідного матеріально-технічного забезпечення.

Більшість медичних спеціальностей вважаються найдавнішими у світі. А ми, анестезіологи, навпаки, пишаємося тим, що наша наука – одна з наймолодших.

Спілкувався на рівних

С. С. Павлик

Я прийшов на кафедру в клінічну ординатуру 1982-го року. Перед тим мав співбесіду в Івана Дмитровича Тимчука. Мені сподобалось, що Іван Дмитрович спілкувався на рівних, хоч був професором, керував кафедрою.

Іван Тимчук з колегами

Я отримав скерування у відділення судинної хірургії. Всі асистенти кафедри були закріплені за хірургічними відділеннями і працювали в різних корпусах обласної лікарні, але щодня о 9.30 на кафедрі відбувалася нарада, де обговорювали важкі клінічні випадки та навчальний процес. Часто Іван Дмитрович приходив в операційну під час операцій та давав поради.

Він дуже доброзичливо ставився до курсантів. Перед початком кожного циклу завжди запитував у лікарів, яким темам приділити більше уваги. Для тих, хто мешкав у гуртожитку, зазвичай організовували екскурсію Львовом.

Через рік мене перевели на роботу в палату інтенсивної терапії кардіохірургічного відділення. Зовсім інша специфіка роботи... Але якщо виникали якісь проблеми, доценти кафедри та асистенти завжди приходили на допомогу.

У 1984 році я закінчив ординатуру і пішов працювати в обласний кардіологічний диспансер. Однак надалі підтримував добрі стосунки з Іваном Дмитровичем та кафедрою.

Бачу, чую, відчуваю

І. А. Павленко (зі слів О. Ю. Новосаг)

Це був прохолодний, але сонячний ранок. Після виснажливого нічного чергування, під час якого довелося доглядати багато важких хворих різного профілю, підійшов до мене Дмитро Євгенович Бабляк, щоб розпитати, як працювалось, чи можна щось змінити, покращити роботу, бо бачив нашу тяжку сестринську працю. «Як ти бачиш свою роботу? Як би ти хотіла працювати?» – спитав мене Дмитро Євгенович. З плином часу я зрозуміла, що саме зранку після роботи, коли все накопало, можна прямо висловити свої думки. Не вагаючись, відповіла: «Знаєте, найкраще, якби післяопераційні хворі перебували в одній палаті. Я бачу себе серед таких хворих і хотіла б

Іван Тимчук на клінічному обході

з ними працювати». «О, добре! То так і зробимо! Дякую за чергування!» – відповів він. Тоді збагнула, що стала медсестрою палати інтенсивної терапії для післяопераційних хворих.

Торакальне відділення відкрили в лютому 1964 року. Не було медсестер! Був величезний брак кадрів. Ті, хто працювали, часто не вміли робити внутрішньовенні ін'єкції. Тому мені довелося не тільки самій їх робити, а й навчати, ділитися досвідом з іншими. Мою працю шанували і цінували.

Наше відділення було організоване з ініціативи ректора медичного інституту Михайла Василювича Даниленка, кардіохірурга за фахом, який, здобувши таку високу посаду, зміг втілити в життя свою мрію. Кардіохірургія починала розвиватися, але тільки з розвитком анестезіології це було можливим. Торакальна хірургія не могла існувати без анестезіології. Тоді ми мало усвідомлювали значення своєї роботи у розвитку медицини, хоча виконували обов'язки сповна і навіть більше, бо старалися, щоб кожен хворий не тільки вижив після операції, а й не відчував страждань. У відділення прийшли працювати молоді лікарі-анестезіологи на чолі з Цезарем Кайтановичем Боржієвським та Іваном Дмитровичем Тимчуком. Вони усі були молоді, захоплені своєю справою.

Анестезіологія тільки починала своє становлення, тому всім потрібні були знання, якими щедро ділилися кафедральні працівники, бо кафедра також була новоствореною, і там готували анестезіологів-реаніматологів. Важливе значення відводили підбору кадрів. Працівники кафедри були не тільки професіоналами своєї справи, а й людьми інтелігентними, з високими етичними рисами, ерудованими. Всі вчилися одне в одного! Наша кафедра анестезіології і реаніматології підготувала багато професіоналів у різних галузях медицини – Чоп'як В.В. (професор кафедри імунології, головний республіканський спеціаліст, лауреат Державної премії), Боржієвський Ц.К. (професор кафедри урології), Маркін Л.Б. (професор кафедри акушерства

та гінекології), Федоров Ю.В. (професор кафедри внутрішніх хвороб), Іванів Ю.А. (професор кафедри функціональної діагностики), Панишко Ю.М. (доцент кафедри інституту фізкультури, кандидат медичних наук). І всі вони починали працювати на базі торакального відділення, пройшли складну і водночас цікаву професійну школу. Я пригадую, як ходили у віварій проводити дослідження. І якщо хірурги оперували тварин (собаки, кролі), то анестезіологи проводили наркоз, інтубували тварин, а ми їм допомагали. У створення наукової атмосфери, в якій кожен знаходив натхнення для саморозвитку і вдосконалення, значних зусиль доклав Іван Дмитрович Тимчук.

Він завжди прислухався до думки колег, до думки середнього медичного персоналу. Мабуть, це допомогло йому створити особливий мікроклімат у колективі, атмосферу доброзичливості, взаємодопомоги, підтримки, спонукання до саморозвитку і самовдосконалення. Ми відчували його турботу по-особливому, може це було тому, що він дуже любив своїх доньок і переносив цю батьківську любов на тих, хто поруч.

Іван Дмитрович намагався допомагати і в скрутних побутових справах. Ми жили у непрості радянські часи, коли не було достатку. Моїй молодій сім'ї доводилось непросто. Чоловік, Радомир Дмитрович Новосад, тоді аспірант кафедри анестезіології та реанімації, працював над дисертацією.

Тема роботи стосувалася складних пацієнтів із легеневою патологією, які потребували оперативного втручання. Він проводив анестезіологічне забезпечення дітям з атрезією стравоходу, а також із міастенією. Треба було увесь свій час і сили віддавати пацієнтам, їх лікуванню і науці. Адже зібрати такий матеріал було складно. Іван Дмитрович, знаючи, що чоловік днює і ночує у клініці, запропонував дістати кухонні меблі. Це нам дуже допомогло у побуті, й ми обоє могли цілковито віддаватися роботі.

Грунтовними були обходи доцента Івашкевича, який і п'ятихвилинки проводив. Прискіпливо оглядали кожного хворого, приділяли увагу скаргам пацієнтів, аускультатії легень і серця, вимірюванню тиску, характеристикам пульсу, температурі, кольору шкіри. Адже тоді не було моніторів, не було стільки апаратури, як зараз. Все базувалося на відчуттях лікарів – бачу, чую, відчуваю. Оцінювали вигляд хворих, його зміни.

Перше відділення анестезіології та реанімації було відкрито у 8-й лікарні, й завідувала ним Зеновія Теофанівна Мостовик (Гусар). Когорта анестезіологів у той час була невеликою, тому всі одне одного знали, гуртувалися, ділилися досвідом.

Саме почалась організація реанімаційного відділення на базі Львівської обласної клінічної лікарні. На посаду завідувача було обрано Ігоря Семеновича Юрчука, який за спеціальністю вже був анестезіологом-реаніматологом. Одночасно він виконував обов'язки обласного спеціаліста. Він мав уже досвід роботи лікарем на Волині, показав свої знання і вміння, організаторські здібності. Іван Дмитрович Тимчук брав безпосередню участь в організації роботи цього відділення, активно допомагав у придбанні апаратури та іншого необхідного обладнання.

Сьогодні ми бачимо багато різної апаратури біля ліжка кожного хворого, а в той час апарати ШВЛ були тільки в операційній. Ми досконало знали і апарат «РО», і «Полінаркон», тому що самі їх розбирали для чищення і дезінфекції, а потім збирали. Тоді була особлива методика переведення хворого на самостійне дихання – після керованого дихання треба було певний час дихати за хворого мішком руками (ручне дихання), що потребувало особливого відчуття. Ми буквально відчували, як розправляються легені кожного хворого, наскільки він сам може дихати після релаксантів та операції. А в районних лікарнях і тих апаратів не було. Коли ми їздили на заняття із санавіації, то користувалися випарювальником «Красногвардеец». Такі методи анестезії вимагали прискіпливого ставлення до роботи і до хворого. Крім того, було багато хворих із

правцем, які потребували ШВЛ, і ми часто вручну дихали за них. Хворі після торакальних операцій перебувають на триампульній системі, а це вимагає додаткового контролю і догляду як за хворим, так і за системою.

У нашому торакальному відділенні на лікуванні перебували і діти. Одного разу привезли з Червонограда 8-місячного хлопчика з тяжкою абсцедуючою пневмонією, емпіємою легень, вираженою дихальною недостатністю. Тієї доби я чергувала з Валентиною Іванюшко, і ми постановили собі, що це дитятко має жити. Ми доклали усіх своїх медичних вмінь і вмінь догляду за дитиною. Думаю, що наша віра і бажання допомогли цій дитині вижити.

Це сьогодні ми маємо одноразові голки для ін'єкцій, катетери, системи тощо. А тоді все було багаторазове, потрібно було все добре вимити і простерилізувати. Ми самі робили крапельниці для внутрішньовенних інфузій – нарізали гумовий шланг, прикріплювали затискач (для регулювання швидкості введення) і голки – одна до хворого, а друга – в банку з розчином, і «воздушка». До того ж голки ми самі ретельно загострювали, під певним кутом, щоб легко пройти під шкіру в місці уколу, щоб не затягувало шкіру. До речі, коли Іван Дмитрович захворів, то казав, щоб медичні сестри навчалися і набували навичок колоти вени на ньому.

Особливого оснащення в палатах не було, але на той час це був прогрес. Наша палата для післяопераційних хворих була великою і світлою кімнатою, в якій стояло 5-6 ліжок, до того ж функціональних – ми могли піднімати головний кінець. Біля ліжок – тумбочки, на яких були катетери для санації дихальних шляхів, відсмоктувачі, штативи для інфузій, інгалятори. Пацієнтам ми ставили банки на грудну клітку і бачили ефект цієї процедури. У палаті був стерилізатор, маніпуляційні столики, за якими ми працювали, і шафи для зберігання ліків. Так усе починалось.

Ми самі возили балони з киснем, самі їх заправляли, вміли користуватися розвідним ключем. Обов'язковою умовою було дотримання техніки безпеки – постійно проводили навчання мед-

персоналу, майже щомісяця. До уваги брали усі нещасні випадки, які були в Україні, їх детально обговорювали, щоб не допустити у майбутньому помилок.

Усі дані ми записували в листок призначень і спостережень, який був прикріплений біля кожного хворого. У ньому фіксували дані про стан пацієнта – температура тіла, артеріальний тиск, пульс, виділення з дренажів і катетерів, записували проведені маніпуляції. Часто проводили венесекції, для яких були спеціальні набори. Катетери ми самі готували – нарізали спеціальні трубочки і знали, під яким кутом це робити.

Нашим пацієнтам часто проводили трансфузії – ми переливали нативну плазму і цільну кров. До цієї процедури ставилися з особливою пересторогою, бо знали, до чого призведе переливання несумісної крові. Дуже уважно стежили за пацієнтом під час проведення біологічної проби. Пригадую одного пацієнта, який відчув дискомфорт у ділянці нирок під час біологічної проби. Але діурез був достатній, і це нас заспокоїло. Цікаво, що після цього стан здоров'я пацієнта поліпшився. Можливо, це стимулювало адаптаційні сили.

А як ми проводили реанімацію!!! Це була справжня боротьба за життя хворого. У той час реанімаційні заходи проводили не менше двох годин!!! І не було права зупинятися. Внутрішньосерцево вводили суміш ліків – адреналін, атропін, глюконат кальцію. На операційному столі ми робили дихання рот у рот, бо тоді мішків Амбу не було, а апарат для ШВЛ міг бути вже відключений.

Ми були згуртованою командою не лише на роботі. У нас були спільні походи в кінотеатри, поїздки в Карпати, на конференції. Це було темами тривалих обговорень і спогадів. Ми відзначали усі свята, тішилися подарункам. У цьому також велика заслуга Івана Дмитровича Тимчука. Він був організованою людиною, виконував свої обіцянки. Сам доброзичливий, створював навколо себе доброзичливу атмосферу, ніколи не пам'ятав зла, знав, кому і що сказати, аби під-

тримати. Про нього залишилась світла пам'ять, щирі настанови допомогли розвивати не тільки методи анестезій, а й стосунки в колективі.

Кожна людина проходить свій життєвий шлях, на якому бувають злети і падіння, радість і горе, любов, щастя і розчарування, досягнення і помилки. Цей життєвий досвід вчить терпіння, мудрості, дає навички спілкування. Іван Дмитрович Тимчук виховував це у нас, а ми своєю чергою передаємо це наступному поколінню. Тому після закінчення медичного інституту я обрала спеціальність «Анестезіологія і реаніматологія», а потім навіть була обласним анестезіологом.

Киснева бугка у дворі лікарні

Я. М. Курман

Мої спогади та роздуми – про роботу, яка тривала пів століття. Саме так. Адже 04.06.1970 р. я почала працювати в лікарні, а 06.06.2020 р. звільнилася.

Роки, як розсідлані коні, летять...

І час нікому не спинити...

У тому й цінність кожного дня нашого життя.

Вибір лікарень у 70-ті роки був великий. Та я чомусь вибрала другу міську лікарню у Львові, яку згодом перейменували у лікарню швидкої медичної допомоги. За якийсь час ми переїхали у нову будівлю на вул. Топольній. Мій перший запис у трудовій книжці: прийняти на посаду медсестри наркотизатора. Потім із цим записом НАРКОТИЗАТОРА виникли проблеми під час оформлення пенсії, оскільки такої спеціальності не було в переліку професій.

Я ніколи не забуду свій перший наркоз і свого першого наставника, лікаря-анестезіолога Арона Яковича Литовчика. Перша операція – резекція шлунка тривалістю 5 годин, яку провів про-

фесор А. М. Середницький. Пригадую, що в ефірницю ми залили три флакони ефіру (почергово, звичайно, по одному флакону). Наркози, які були в ті часи, – це вже історія, яка не забудеться, яку я пройшла, яка мене загартувала, яка вплинула на здоров'я тодішніх лікарів та медсестер. Не було тоді централізованого постачання кисню. Ми, анестезисти, самі переставляли кисневі балони. І вдень, і вночі. Киснева будка була розміщена у дворі лікарні. Ми самі носили балони в операційну із закисом азоту.

Хочеться згадати курси спеціалізації тривалістю 6 місяців із подальшим складанням іспитів. Курси удосконалення тривалістю 3 місяці. Були до нас високі вимоги. Неможливо було пропустити ані теорії, ані практики в обласній лікарні.

Практичні заняття ми проходили в різних відділеннях обласної лікарні. Ми, анестезисти, у ті часи самостійно, без лікарів, проводили всі маскові наркози. Це можуть підтвердити ті лікарі, які ще працюють. Було страшно, було важко, було багато стресів. Не один раз трусилися ноги, втомлювалися руки від тримання маски, адже ефірні наркози завжди викликали збудження. Та якось звикла, вбулася. Дуже короткий час я ще працювала з циклопропаном. А в основному були ефір, фторотан та наркотан. Більше нічого ми не мали.

Завжди пам'ятатиму свій перший колектив. Це були анестезисти, операційні медсестри та операційні санітарочки. Велика дружна сім'я. Багатьох уже немає серед нас, з багатьма дотепер підтримую зв'язки. Мені довелося працювати зі справжніми інтелігентами, людьми високої моральності та культури, великими професіоналами (нині вже покійними) проф. Д. А. Макаром, проф. М. В. Павловським, О. М. Фільцом та іншими, які з великою повагою ставилися до нас, медсестер.

Згадую, як у передопераційній стояли шафи, доверху заповнені поліглюкіном, поліфером, желатинолем, гемодезом, альбуміном та іншими розчинами.

Іван Тимчук в обласній лікарні

У 1979 році лікарня вперше проводила конкурс на найкращу медсестру лікарні. І похвалюся: я посіла перше місце. Отримала премію 60 крб. Гортаю свої грамоти, їх декілька, видані всі за... союзу.

За час моєї праці змінилося 10 головних лікарів, 8 завідувачів відділень. А скільки пройшло медсестер – не перелічити. Медсестри звільнялися як на початках моєї роботи, так і тепер.

Що змінилося за ці роки? Змінилося абсолютно все. Зараз анестезіологія дуже осучаснена. Є чим працювати, є апарати, монітори, медикаменти. Анестезіологія різна – планова та ургентна. Вона об'єднана з реанімацією. Колектив нашого відділу – один із найбільших у лікарні. Я весь час працювала на ургенції, але близько 20 років тому поєднувала чергування як в реанімації, так і в операційній.

Професія медсестри дуже важлива. Це почесна і важка праця, яка дуже недооцінена. Хіба можна собі уявити лікарню без медсестер? Зупиниться вся робота!

Що не змінилося з тих далеких часів? Низькі оклади.

Якщо держава має в пріоритеті людину, то і має бути відповідна оплата праці тим, хто ту людину лікує, навчає тощо. Тому не дивно, що за останні роки більш як 50 тисяч медпрацівників виїхали працювати за кордон. Багато і наших медсестер виїхало. Хто куди.

Медики завжди мовчали, ніколи не висували жодних вимог. Але наприкінці 2019 р. заявила про нас медсестра Ніна Козловська – з Боярки. Вона вперше взяла на себе сміливість говорити про нас, про те, що ми не раби!

І я брала участь у мітингу, знаючи, що скоро буду звільнитися. Адже вимоги висували справедливі.

Відомий психіатр С. Ф. Глузман сказав про медсестер, що це безсловесні рабині. А тепер вони виходять із рабства.

Я також була присутня на створенні незалежної медичної профспілки. Брала участь в акції медсестер 26 лютого 2020 року. Нарешті, як ніколи раніше, заговорили про медицину. Заговорили, бо біда – вірус. Тепер дуже часто згадують про медсестер, санітарочок. Зрозуміли, на кому лежить весь тягар, вся рутинна робота.

Мінялися наші уряди, міністри охорони здоров'я, та, на жаль, ми не мали жодного міністра, який був би принциповим, зумів би провести нормальну реформу.

Я вірю, що прийдуть кращі часи, і медичний персонал буде оцінено належним чином. Хочу подякувати всім, з ким мені довелося працювати, – лікарям-анестезіологам, медсестричкам, санітарочкам, а також операційним медсестрам та санітарочкам, з якими пліч-о-пліч стояла роками за операційним столом. Ви – найкращі! Люблю вас. Бережіть себе. Здоров'я всім вам міцного та успіхів! Усе буде добре! Будьте дружні, бо в єдності – сила.

Віг соратників

Іван Дмитрович зіграв ключову роль у моєму виборі анестезіології-реаніматології як фаху. Він умів переконати, підтримати. У роботі проявляв здоровий глузд і наполегливість. Спілкувався відверто, здавалося, навіть дещо грубувато. Бо казав усе в лице. Робиш усе як слід – хороший. Друг – значить друг. Не зроблено – зле. Чому не зроблено? Володів умінням визначати, кому які завдання доручити, щоб роботу було виконано добре, і щоб людина максимально використала свій потенціал.

У той час спеціальність була ще нова і невідома. В обласній клінічній лікарні працювало 3 анестезіологи та 7 анестезистів. Був скепсис і думка, що в анестезіологію йдуть хірурги-невда-

хи. Зверхньо дивилися колеги. Коли проходив співбесіду зі секретарем райкому партії (людина освічена) для отримання характеристики, щоб поїхати за кордон, той спитав: «А що, є така спеціальність?» Тому позитив від Івана Дмитровича був украй важливий.

В. І. Вишнезський

Іван Дмитрович був добрим організатором. На курсах нам читали дуже хороші лекції, розподіл по лікарнях давав можливість навчитися. Ми проводили інтубації, наркози. На заняттях ділилися враженнями, досвідом. Словом, підготовка – на дуже високому рівні. Після закінчення курсів ми могли самостійно працювати. Був дуже дружний колектив і доброзичлива атмосфера. Іван Дмитрович спілкувався на рівних, був добрим і чуйним.

З. Т. Гусар

Усім, хто працював з Іваном Дмитровичем Тимчуком, є за що йому дякувати. Він вирізнявся чудовими організаційними здібностями, визначав пріоритети у роботі й чітко їх дотримувався.

Н. Д. Пономаренко

Це був талановитий чоловік, заслуговує на добру пам'ять.

В. О. Колупаєв

Чесний, порядний, чуйний.

Н. І. Бойко

Іван Тимчук на кафедрі

Тато навчив прикладом свого життя

О. І. Тимчук

Ви знаєте, як це – рости у лікарській сім'ї? Хто знає, не дасть мені обманювати. Коротко. Де мама? На роботі. Де тато? На роботі. Хто приходить у гості? Лікарі. Хоча ти й не хвора. Розмови про хвороби, хворих, лікування. Куди перші екскурсії і де перше дозвілля, якщо бабця (вкрай зрідка) відлучилася? Звісно, це лікарня. Можна бавитися мікроскопом, шприцами, гортати медичну літературу. До певного віку я й не знала, ким люди ще можуть працювати, крім як лікарями. І що ті лікарі роблять, якщо не уколи. Бо уколи роблять медсестри. З кимось зустрічаємося, знайомимося. Запитання: «а, ви лікар?», і далі – скарги, експрес-консультація, і я слухаю, і вже знаю, що робити, коли десь болить...

Мій тато народився 7 липня 1932 року. Його батьківщина – село Лисичники Заліщицького району на Тернопільщині. У долині Серету вода виграє усіми кольорами, як плавники окуня. Крутезні схили. Дорога до села кам'яниста, з рівчаками, якими стікає вода. Безмежне небо, неймовірно яскраве сонце. І люди – справжні, щирі. Саме родина прищепила татові любов до людей, до рідної землі й повагу до праці.

Його батько був свого часу в селі війтом, тата змалечку називали війтиком. Дідусь, Дмитро Якович Тимчук, був заможним господарем, а відповідно – ворогом радянської влади. Лише більш як через 30 років після смерті тата з Тернопільського багатотомного видання «Реабілітовані історією» (видання ТОВ «Терно-граф», 2020) ми дізналися правдиву інформацію про мого дідуся, доля якого для родини тривалий час залишалась невідомою. «Тимчук Дмитро Якович, 1889 р., с. Лисичники, освіта початкова. Заарештований 16.02.1941 р. Заліщицьким РВ НКВС (ст. 54-10 КК УРСР). Перебував під слідством у тюрмі м. Чортків. У кінці червня 1941 р. відправлений у

Леся та Іван Тимчуки - прогулянка Львовом

тюрму м. Горький (нині Нижній Новгород, РФ). Загинув в ув'язненні 21.03.1942 р. Реабілітований 20.03.1991 р. (5316-П)».

Тато залишився напівсиротою у віці всього лишень 9 років...

Що батько був ворогом народу, татові поставили у карб, коли вступав у КППС. Не за покликанням, а для «так треба». Тоді в інституті було два безпартійні завідувачі кафедр. Професор Дмитро Діонісович Зербіно, науковець світової величини, і тато. Тато через це переживав чималі труднощі на роботі. Тато не розповідав про це вдома, не розповідав і про батьків, оберігав нас, малих, остерігався клопотів. Тепер розумію, як важко йому було мовчати про своїх маму з татом, про Бога, про Україну.

Після втрати татового батька, мого діда, невдовзі молодими померли старші татові сестри: Тетяна, Марія, Ірена. Родинне вогнище та добробут трималися на руках матері Ганни Ільківни. Недарма батько присвячував їй багато ніжних і зворушливих слів, завжди згадував її материнську долю з особливою любов'ю та вдячністю.

Після чотирьох класів початкової школи у рідному селі тато продовжив навчатися у Касперівській середній школі, яку закінчив 1951 року. У 1957-му отримав лікарський диплом, завершивши навчання на лікувальному факультеті Чернівецького медичного інституту. В ті складні студентські роки, без батьківської допомоги, ким він тільки не працював: учителем з ліквідації малограмотності робітників, медичним братом, помічником лікаря тубсанаторію. Після інституту розпочав лікарську практику ординатором Заліщицького (1957–1958), а згодом Тернопільського тубдиспансеру. Мати і одна зі сестер померли від туберкульозу, тому батькові дуже хотілося вміти лікувати цю недугу.

У 1959–1963 рр. тато працював ординатором хірургічного відділення Тернопільської обласної лікарні. Там вони і познайомилися з мамою – де ж би ще! Так сталося, що у відділення

Іван та Світлана Тимчуки

потрапив Василь Іванович Джинджиристий, мій другий дідусь. До тернопільської лікарні його шпиталізували, бо після фронтового поранення легені теж підозрювали туберкульоз. Доглядала пацієнта донька Світлана, студентка Тернопільського медичного інституту. Там мої батьки і познайомилися, а згодом і побралися. Почуття були шалені. Обставини не сприяли. Родичі опиралися. Та кохання все ж перемогло.

Мама тоді зустрічалася з хлопцем зі свого села, він уже був готовий свататися. І тут машиною приїжджає чужий, старший на 8 років лікар з Тернополя з іще старшим товаришем. Батьки у шоковому стані й цілком спантеличені. Але все одно – гостей треба прийняти як належить. Хоча дідусь (мамин тато) був головою колгоспу, це тоді не передбачало достатку. У сусідів позичили капи (покривала) на ліжка. Сусіди ж зарізали козеня до столу. Бараболі відварили, а салат зготували... з лободи. Тато не їсть, озирається – незручна пауза. Питають тихо маму в сінях, що не так. З'ясовується, що у татовому селі лободи в їжу не вживають, і тато подумав, чи то раптом не якісь чари, мовляв, сім'я надумала позбутися його у такий народний спосіб. Потім тато завжди впоминався за той салат – бо засмакувало йому, коли насмілився скуштувати.

Батьки були чимось навіть схожі: обоє чорнявенькі, як у тій народній пісні. А ще були схожі любов'ю до людей, до медицини, жертівністю. Тато дуже допомагав мамі, її родині. Він тоді вже довго був сиротою. Сам долав непростий шлях у медицині, у науці. І дуже підтримував у цьому маму. Коли захворіла мамина сестра, організував санавіацію до Києва для операції. Цьоця Неля згадує, як колов їй знеболювальні, щоб склала іспити в медучилищі, просто перед екзаменаційною аудиторією.

З 1963 року розпочинається нова сторінка життя та діяльності батька – освоєння анестезіології та реаніматології, що стало справою і сенсом його життя у подальші 25 років.

Світлана та Іван Тимчуки

Після закінчення курсів із анестезіології та організації відділення анестезіології у Тернопільській обласній клінічній лікарні тато впродовж двох років очолював це відділення і налагоджував роботу анестезіологічної служби Тернопільщини.

У 1965 році батьки переїжджають до Львова, куди тата запросили як перспективного фахівця для становлення нової спеціальності медицини на Львівщині. Відтоді його життя тісно пов'язане зі Львовом. Він працює асистентом новоствореної кафедри торакальної хірургії та анестезіології Львівського державного медичного інституту. Із впровадженням у практику нових для нашого регіону видів хірургічної допомоги (операції на серці, легенях, стравоході, магістральних судинах) на кафедрі одночасно було організовано широкопланові дослідження в галузі анестезії, інтенсивної терапії, контролю і корекції гомеостазу в зв'язку з операцією та знеболюванням.

У 1975 році доцентський курс з анестезіології відокремили, і на його базі, за активної татової участі, було організовано кафедру анестезіології-реаніматології. Першим керівником першої кафедри на теренах Західної України став Іван Дмитрович Тимчук.

Того ж таки 1975 року тато здобув вчений ступінь доктора медичних наук, а в 1977-му йому присвоєно вчене звання професора. За своє коротке наукове життя він опублікував понад 80 наукових праць, зокрема 1 патент на винахід, 3 авторських свідоцтва та 22 раціоналізаторські пропозиції. 1984 року став співавтором монографії «Інтенсивна післяопераційна терапія», а 1987 року – співавтором «Довідника з анестезіології».

Татові зацікавлення не обмежувалися лише наукою чи лікарською діяльністю. Він був залучений в українську пісню, прекрасно співав та заохочував до пісень товариство. Допомогав українським композиторам і співакам, приятелював із Володимиром Івасюком і Софією Ротару. Сьогодні можу тільки здогадуватися, чому піддався пориву і купив гітару, коли грошей у молодії сім'ї бракувало, і мама носила пальто, перелицьоване з дідусевої шинелі.

Світлана та Іван Тимчуки молодята

Світлана та
Іван Тимчуки,
навчання

А до Володимира Івасюка я одного разу з татком заходила у гості. Володі подарували кінокамеру, і він експериментував зі зйомкою. У ті часи незвично було позувати чи невимушено поводитися на камеру, це зараз буденне явище. Тому з мене, тоді школярки, кінозірки не сталося. І Володя у той час ще не був зірковий. Так через татка я долучалася до товариства цікавих особистостей.

Маю вдома дві картини Володимира Патика. Теж цікава історія! Тато з художником, тоді ще молодим, товаришували. Одного разу пан Володимир зайшов до нас, щоб презентувати татові нову роботу – картину Львова з пам'ятником Адаму Міцкевичу. У цей день я святкувала уродини. Тато сказав про це митцеві, запросив його до столу. І майстер експромтом зробив мені подарунок – картина стала моєю. Але то ще не кінець! Згодом я вирішила зробити нові рамки для домашнього зібрання картин. І виявила під Міцкевичем другу роботу Володимира Патика. Мабуть, художник не вважав її вдалою, якщо використав для фіксування у рамі основної картини. Але мені вона дуже сподобалася! Так несподівано Львів у передгрозових хмарах став окрасою моєї галереї.

Розглядаю старі світлини: тато на мотоциклі, тато на коні, тато на лижах, тато на морі, тато танцює з хусткою, мабуть, на якійсь українській колоритній забаві...

Тато раптово помер 27 травня 1988 року. Зараз мені приблизно стільки ж років, як було тоді йому... В оточенні звертали увагу на нашу зовнішню схожість. Мама сварила: «Ти ходиш, як твій тато», що означало – не ходжу, як «дівчинка-дівчинка». З віком я щораз більше розумію і нашу **внутрішню** схожість. Я багато роблю, як тато. Стараюся так само любити людей. Допомогати людям завжди. До всіх ставитися, як до рівних. Розуміти. Прагнути до творення, до покращення. Коли ухвалюю якісь важливі рішення, йдуть у рух татові слова чи його поведінка. Тато навчив. Прикладом свого життя, мабуть. І любов'ю. Зробив це у якийсь своєрідний спосіб. Чи то вмикається генетичний код... Я не вмю цього пояснити.

Леся (з маєчкою) та Іван Тимчуки на святі Нептуна

Після першої дівчинки, моєї старшої сестри, тато хотів сина (якась хлоп'яча вдача у мене трішки є). Коли прийшов із пологового, і бабця спитала: «Хто?», відповів: «Не хлопчик – дівчинка, але дуже гарна». Любив мене сильно. Я завжди була «татовою донечкою». Тато не повчав, не сварив. Ні разу! не крикнув до мене. Бити – то взагалі було би дико. Ніколи не говорив поганих слів. У мить найвищого гніву «нецензурним максимумом» було сказати «ну, ти й Івась!» (якщо до чоловіка) або «ну, ти й Маруся» (щодо жінок).

Я знала, що моїх батьків поважають. Тата у лікарні всі слухають – отже, він там головний. І мені надважливо було поводитися так чемно, щоб бути достойною зватися їхньою донькою.

Ми з татом спілкувалися, навіть коли життя розлучило їх із мамою. Він завжди цікавився, як мої справи. Завжди виконував прохання. Завжди підтримував і допомагав.

Мої спогади про тата дуже щемливі.

...Я засинаю (часто роблю вигляд, що засинаю) на маминому з татом ліжку. І ті відчуття, коли таточко несе мене сонну на руках у дитячу кімнату, не втратили яскравості досі. Сильний, затишний, рідний.

...Мені 4 роки. Таточко взяв мене на море. Свято Нептуна, я з мокрою маечкою на голові (бо молодий тато, мабуть, не знав тоді нічого про панамки). Казкові герої: русалки, пірати, Нептун. У ритуалі свята обов'язкове викидання відпочивальників у море. Я боюся, що раз усіх кидають у воду, то і мене кинуть. Але заспокоююся. Коло мене таточко. Він сильніший за Нептуна. Мене не рушать точно.

...Я не вимовляла букви «р». Тоді таточко навчив мене віршика «На горі Арарат росте крупний виноград». З буквою «к» теж були труднощі. Спочатку виходив «тлупний виногад», але швидко усе вдалося.

Іван Тимчук портрет

Леся Тимчук

Святий Миколай одного року приніс мені і сестрі лижі, ми дуже хотіли, а він завжди виконував прохання з наших листів. Я ще маленька, мені не вдається возитися, падаю, трохи не плачу. І тоді таточко ставить мене ніжками на свої лижі, так мені все вдається набагато краще! Я задоволена і щаслива.

...Не обійшлося і без лікарні. Мама поїхала на курси в інше місто. У мене розболівся живіт. Може, за мамою сумувала. У татовій клініці обстежили, діагностували гострий апендицит і прооперували. Мені цікаво було тоді. Від наркозу відійшла. Світла палата. Світлий день. Білі халати лікарів. Білий татів халат. І на тумбочці квіточка від тата. Мені, дівчинці, 7 років.

...Я – вже доросла. Ми з татом їдемо у справах за місто. Тато зупиняє авто на узбіччі, виходить і милується сонцем, милується небокраєм. Тієї миті в його очах пробігає сльоза. І я не знаю, чи то від вітру, чи від сонця, чи від зворушення красою.

Тато дозволяв мені їздити за кермом своєї «Волги». Був випадок, що тернулася дверцятами до воріт. Він – ані слова. Мені й так було хижо. Кермую – не підказує, каже – ти водій. Навіть якщо заглухла на перехресті чи сигналить ззаду хтось нетерплячий. Кермувати початківцю «двадцять четвірки» у Львові було ще тим випробуванням. Напартачила – мені вистачало, щоб подивився пильно. Міг запитати, як так сталося. Я ж готова була крізь землю провалитися.

А ще у мене є знаковий спогад про татову батьківщину. Йдемо у неділю до церкви з дідусевою сестрою, татовою тетою, і вона згадує своє дитинство:

– Коли йшли до церкви, клали у рукави різні трави.

– Для чого? – запитую. Не злих же духів ішли відганяти, а до церкви... У голові рояться сумніви.

– Щоб гарно пахло, – каже старенька.

Вже й не було її між нас, коли я приїхала наступного року.

Г62-05215-16
ТУ 43-03-48-73

*Дорогому
Владимиру
Иванову
Иванову
1944*

СОФИЯ РОТАРУ
СКАЗКА
А. Русев — А. Демьянов
на болгарском языке
АНСАМБЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА» п/у А. ЕБ
ПРЕДВЕСТИЕ
В. Ивасюк — Р. Братун
на украинском языке
ОРКЕСТР ЛЬВОВСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
п/у В. ИВАСЮКА
АЛЕНЬКА (Баллада)
Е. Мартынов — А.
АНСАМБЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА»
СТУДИЯ ГРАМЗАПИСИ

*Иванову
Владимиру
Иванову
из музыкального
и канцелярии
В. Ивасюк
1944*

СОФИЯ РОТАРУ

ПОЕТ ПЕСНИ ВЛАДИМИРА ИВАСЮКА

ЛИШЬ РАЗ ЦВЕТЕТ ЛЮБОВЬ
КОЛЫБЕЛЬНАЯ ВЕТРУ
Б. Стельмах

ПОВЕРЬ ОЧАМ
В. Кудрявцев

ДВА ПЕРСТНЯ
В. Ивасюк

На украинском языке

КОНЦЕРТНО-ЭСТРАДНЫЙ ОРКЕСТР УКРАИНСКОГО РАДИО
п/у Р. БАВИЧА

ВСЕСОЮЗНАЯ СТУДИЯ ГРАМЗАПИСИ

Платівка з автографом В. Івасюка

Тата дуже любили і шанували односельці. Дуже люблять і шанують зараз. Я досі купаюся у хвилях цієї любові. У деяких хатах татів портрет між образами на стіні... З їхніх розповідей я знаю, як він багато допомагав, як дав шкіру для пересадки своїй сестрі, котра потерпіла від пожежі і, на жаль, таки від опіків померла... Допомагав кому з лікуванням, кому з навчанням, кому добрим словом чи порадою. Дуже заохочував навчатися, хоч як би важко це було. Якщо у першому диктанті з 30 слів у тата було 32 помилки, то він знав, як це, не з чуток. Писав свої доповіді на магнітофонні тоді ще «бобіни», прослуховував, щоб мова була літературна, правильна, без діалектизмів.

Я розпочала своє життя з татових плечей, вдячна за все. За вміння, знання, бажання лікувати і допомагати. Татових троє доньок і троє онуків у медицині, це ще не закінчення його історії. Я чомусь так думаю...

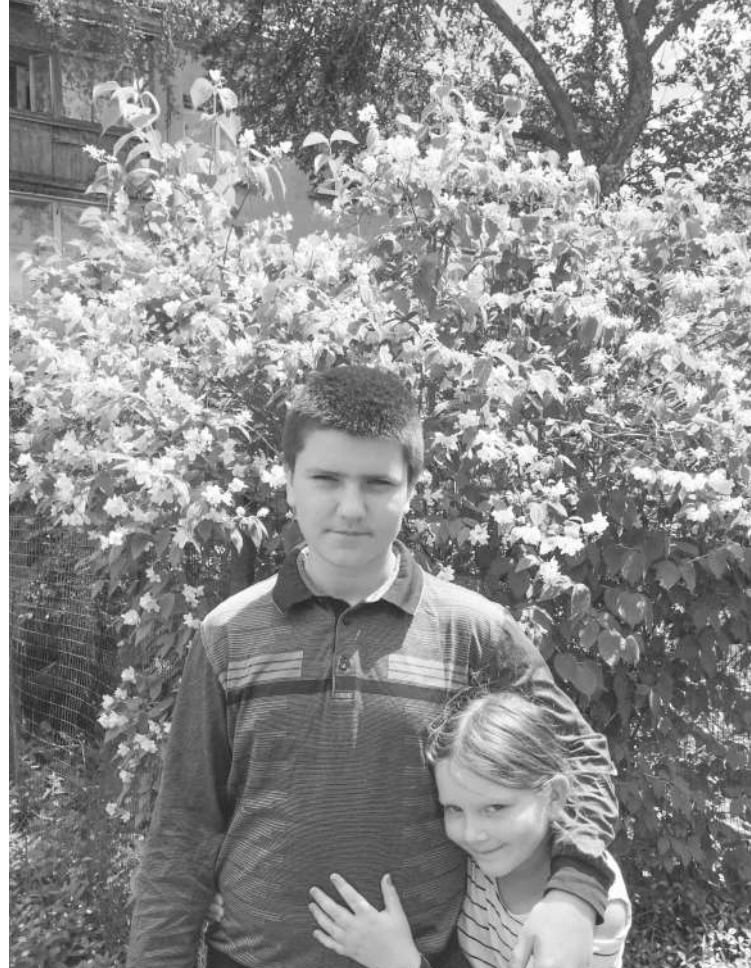
Іванко Тимчук із племінницею Ганусею

Оксана Тимчук

Наталя, внучка Івана Тимчука, стоматолог

Любомир і Любонька – правнуки Івана Тимчука

Роксолана, внучка Івана Тимчука, гастроентеролог

Дмитро, внук Івана Тимчука, реабілітолог

ПОДЯКА

Колись один духовний чоловік (нині таких називають візіонерами) сказав: «Людина гнітиться від самотності. Але се не так. За спиною кожного – сім сторож стоїть денно й нічно. Незримо стоять на допоміжній душі. Що се означає? Се означає, що за спиною маємо захисні крила родоводу до сьомого коліна».

Захист батьків особливий. А що мої батьки прожили недовго, то хотіла я цією книжкою споминів доточити їм життя. Бо у своєму житті маю їхню підтримку, особливо відчутну у лікарській професії, де треба старатися допомогти багатьом людям. Тато це вмів і щедро робив.

Як влучно підмітив один красномовний професор анестезіології, «ми ведемо пацієнта вузькою дорогою, по один бік якої – біль, а по другий – смерть. І тільки від нашої майстерності залежить, чи пройде пацієнт цією стежкою безпечно».

Завдяки дивовижним людям, що вели мене, я пройшла весь шлях народження книжки спогадів про мого тата. Щиро вдячна їм усім.

Дякую своєму давньому приятелю, який на початку підбадьорив: «А раптом у цій книжці – твоє покликання». Дякую татовим друзям, учням і соратникам за теплі слова, промовлені й написані. Дякую милим журналістам, фоторедакторам та редакторам, що фахово допомогли мені виплисти з виру інформації і донести її читачеві. Дякую працівникам Наукової бібліотеки ЛНМУ ім. Данила Галицького та кафедри анестезіології та інтенсивної терапії за організаційну підтримку. Дякую керівництву Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького за видання книжки.

Тато сказав би: «ТІ зробила книжку. Я у ній такий, як ТОБІ про мене розповіли».

Дякую тобі, тату.

О. І. Тимчук

Іван Тимчук на морі

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ І. Д. ТИМЧУКА

1962

1. Тимчук І. Д. Опыт применения эндотрахеального наркоза с «мышечными релаксантами» / І. Д. Тимчук // Материалы IV научно-практической конференции. – Тернополь, 1962. – С. 91-92.

1966

2. Боржиевский Ц. К. Переливание крови в условиях современной реанимации / Ц. К. Боржиевский, І. Д. Тимчук // Обезболивание и реанимация в условиях клиники и скорой помощи : материалы I съезда анестезиологов УССР. – Киев, 1966. – С. 26-27.
3. Применение трихлорэтилена (ротилана) в клинической практике / М. В. Даниленко, Ц. К. Боржиевский, В. С. Лесюк, І. Д. Тимчук // Обезболивание и реанимация в условиях клиники и скорой помощи : материалы I съезда анестезиологов УССР. – Киев, 1966. – С. 65-66.
4. Тимчук І. Д. Послеоперационный трихлорэтиленовый наркоз / І. Д. Тимчук // Итоговая научная конференция : (Краткое содержание докладов), 15-18 июня 1966 г. – Львов, 1966. – С. 412-414.
5. Юрчук І. С. К вопросу обезболивания при гинекологических операциях у лиц пожилого возраста / Юрчук І. С., Созанский А. М., Тимчук І. Д. // Вторая межобластная научно-практическая конференция акушеров-гинекологов западных областей Украины : Краткое содержание докладов, 7-10 апреля 1966 г. – Львов, 1966. – С. 481-486.

1968

6. Борисов А. А. К технике бронхографии при нагноительных процессах бронхо-легочной системы / Борисов А. А., Тимчук І. Д., Коваль І. І. // Вопросы легочной хирургии : Краткое со-

- держание докладов V Республиканской научной конференции, 14-18 октября 1968 г. – Львов, 1968. – С. 165-167.
7. Даниленко М. В. Гемодинамические сдвиги при малых и больших операциях, проведенных под трихлорэтиленовым наркозом / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук // Клиническая хирургия. – 1968. – № 6. – С. 42-46.
  8. Тимчук И. Д. Вплив триленового наркозу на основні показники гемодинаміки / І. Д. Тимчук // Матеріали VIII з'їзду Українського фізіологічного товариства. – Львів : Видавництво Львівського університету, 1968. – С. 561-562.
  9. Тимчук И. Д. Гемодинамические сдвиги при операциях, проводимых под трихлорэтиленовым наркозом : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата медицинских наук / И. Д. Тимчук ; Львовский государственный медицинский институт. – Львов, 1968. – 23 с.
  10. Тимчук И. Д. Гемодинамические сдвиги при операциях, проводимых под трихлорэтиленовым наркозом : диссертация на соискание ученой степени кандидата медицинских наук / И. Д. Тимчук ; Львовский государственный медицинский институт. – Львов, 1968. – 293 с.
  11. Тимчук И. Д. Комбинированный трихлорэтиленовый наркоз при операциях на органах грудной клетки (Характеристика патофизиологических сдвигов) / И. Д. Тимчук // Вопросы легочной хирургии : Краткое содержание докладов V Республиканской научной конференции, 14-18 октября 1968 г. – Львов, 1968. – С. 315-318.
  12. Тимчук И. Д. Кратковременная анальгезия трихлорэтиленом в детской торакальной хирургии / Тимчук И. Д., Жуковский Р. Т., Боржиевский Ц. К. // Вопросы легочной хирургии : Краткое содержание докладов V Республиканской научной конференции, 14-18 октября 1968 г. – Львов, 1968. – С. 360-362.

1969

13. Тимчук И. Д. Гемодинамические сдвиги при небольших оперативных вмешательствах, лечебных и диагностических манипуляциях, проводимых под трихлорэтиленовым наркозом / И. Д. Тимчук // Трихлорэтиленовый наркоз : Краткое содержание докладов научно-практической конференции (27-28 мая 1969 года). – Львов, 1969. – С. 92-96.
14. Тимчук И. Д. К вопросу об элиминации трихлорэтилена и продуктов его распада из организма / И. Д. Тимчук, О. В. Павлова // Актуальные проблемы анестезиологии-реаниматологии : Краткое содержание докладов I съезда анестезиологов УССР. – [Львов] : Изд-во Львовского университета, 1969. – С. 401-403.
15. Тимчук И. Д. Осложнения трихлорэтиленового наркоза / И. Д. Тимчук // Актуальные проблемы анестезиологии-реаниматологии : Краткое содержание докладов I съезда анестезиологов Украинской ССР. – [Львов] : Изд-во Львовского университета, 1969. – С. 256-258.
16. Тимчук И. Д. Трихлорэтиленовая анестезия при оперативных вмешательствах на органах грудной клетки / Тимчук И. Д., Лучко А. С., Канюк И. И. // Трихлорэтиленовый наркоз : Краткое содержание докладов научной-практической конференции (27-28 мая 1969 года). – Львов, 1969. – С. 44-48.
17. Щур Н. М. Обезболивание трихлорэтиленом при нейрохирургических операциях / Щур Н. М., Тимчук И. Д., Левин Н. Н. // Трихлорэтиленовый наркоз : Краткое содержание докладов научно-практической конференции (27-28 мая 1969 года). – Львов, 1969. – С. 51-54.

1970

18. Особенности патофизиологии и терапии судорожного синдрома при столбняке / И. Д. Тимчук, М. В. Даниленко, А. С. Лучко, И. С. Юрчук // Реанимация в клинике неотложной хирургии и

травматологии. Совещание главных специалистов РСФСР по анестезиологии и реаниматологии : материалы научно-практической конференции, декабрь, 1970. – М., 1970. – С. 134-135.

1971

19. Влияние различных концентраций фторотана на больных митральным стенозом / Л. П. Чепкий, В. З. Нетяженко, И. Д. Тимчук, Д. Т. Пивчик // Грудная хирургия : республиканский межведомственный сборник. Вып. 4 : Хирургия сердца и сосудов. – Киев : Здоров'я, 1972. – С. 87-91.
20. Влияние трихлорэтиленового наркоза на гемодинамику большого и малого круга кровообращения у больных пороками сердца / Л. П. Чепкий, И. Д. Тимчук, М. К. Шубин, В. З. Нетяженко // Грудная хирургия : республиканский межведомственный сборник. Вып. 4 : Хирургия сердца и сосудов. – Киев : Здоров'я, 1972. – С. 83-87.
21. Даниленко М. В. Трихлорэтиленовое обезболивание / Даниленко М. В., Чепкий Л. П., Тимчук И. Д. – Киев : Здоров'я, 1971. – 140 с.

1972

22. Влияние различных концентраций гексенала на гемодинамику больных с митральным стенозом / Л. П. Чепкий, Ю. С. Романюк, Д. Т. Пивчик, И. Д. Тимчук // Грудная хирургия : республиканский межведомственный сборник. Вып. 5 : Хирургия сердца и сосудов. – Киев : Здоров'я, 1972. – С. 96-99.
23. Влияние различных концентраций пентрана на больных митральным стенозом / И. Д. Тимчук, Л. П. Чепкий, В. З. Нетяженко и др. // Кардиология : материалы III конференции научного общества кардиологов Литовской ССР, 16-18 сентября 1972 г. – Каунас, 1972. – С. 174-175.

24. Гемодинамические сдвиги при различных концентрациях эфира у больных с митральным стенозом / Л. П. Чепкий, В. З. Нетяженко, И. Д. Тимчук и др. // Грудная хирургия : республиканский межведомственный сборник. Вып. 5 : Хирургия сердца и сосудов. – Киев : Здоров'я, 1972. – С. 92-96.
25. Даниленко М. В. К вопросу о терапии анемических состояний после операции на сердце и легких / М. В. Даниленко, И. И. Канюк, И. Д. Тимчук // Проблемы анестезиологии и реаниматологии : тезисы докладов I Всесоюзный съезд анестезиологов-реаниматологов, 24-27 октября 1972 г. – М., 1972. – С. 130-131.
26. Клинико-физиологическое обоснование применения различных концентраций эфира / Л. П. Чепкий, В. З. Нетяженко, И. Д. Тимчук и др. // Клиническая хирургия. – 1972. – № 9. – С. 27-31.
27. Особенности гемодинамики, газообмена и кислотно-щелочного равновесия у больных бронхоэктазами / Тимчук И. Д., Лучко А. С., Жук А. В., Шейман И. Б. // Вопросы острой гнойной хирургической инфекции : материалы Республиканской научной конференции. – Львов, 1972. – С. 255-258.
28. Особенности периферического кровообращения при различных концентрациях эфира, фторотана и пентрана / И. Д. Тимчук, Д. Т. Пивчик, В. И. Лымарь, А. В. Стариков // Выбор анестетиков в сердечной хирургии : тезисы докладов конференции Киевского научно-исследовательского института туберкулеза и грудной хирургии, 14-15 ноября 1972 г. – Киев, 1972. – С. 11-12.
29. Роль бронхоскопії в лікуванні стафілококових деструкцій легень у дітей / М. В. Даниленко, І. Д. Тимчук, А. В. Жук, Є. Д. Щербенюк // Педіатрія, акушерство і гінекологія. – 1972. – № 6. – С. 17.
30. Санационные бронхоскопии при нагноительных заболеваниях легких / И. Д. Тимчук, Б. И. Косак, А. В. Жук, В. Л. Иванюшко // Вопросы клиники, диагностики и лечения заболеваний легких : материалы совместной научной сессии Всесоюзного института пульмонологии МЗ СССР, Всесоюзного института клинической и экспериментальной хирургии МЗ СССР, института гема-

тологии и переливания крови МЗ РСФСР и института клинической и экспериментальной хирургии МЗ Казахской ССР. – Алма-Ата, 1972. – С. 71-72.

31. Тимчук И. Д. Бронхоскопия при нагноительных заболеваниях легких под внутренним наркозом / Тимчук И. Д., Жук А. В. // Вопросы острой гнойной хирургической инфекции : материалы Республиканской научной конференции. – Львов, 1972. – С. 325-328.
32. Тимчук И. Д. Изменение сердечного выброса при различных концентрациях эфира, фторотана, трихлорэтилена и пентрана у больных митральным стенозом / Тимчук И. Д., Нетяженко В. З. // Выбор анестетиков в сердечной хирургии : тезисы докладов конференции Киевского научно-исследовательского института туберкулеза и грудной хирургии, 14-15 ноября 1972 г. – Киев, 1972. – Ч. 2. – С. 8-10.
33. Тимчук И. Д. Новый подход к выбору наркотиков / Тимчук И. Д., Чепкий Л. П., Нетяженко В. З. // Проблемы анестезиологии и реаниматологии : тезисы докладов I Всесоюзного съезда анестезиологов и реаниматологов, 24-27 октября 1972 г. – М., 1972. – С. 273-274.
34. Тимчук И. Д. Патофизиологические сдвиги при масочном фторотановом наркозе у больных бронхоэктазами / Тимчук И. Д., Жук А. В. // Вопросы острой гнойной хирургической инфекции : материалы Республиканской научной конференции. – Львов, 1972. – С. 271-274.

1973

35. Даниленко М. В. Зависимость патофизиологических сдвигов в организме от концентрации фторотана / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук // Врачебное дело. – 1973. – № 2. – С. 48-52.
36. Лечебный наркоз оксибутиратом натрия в раннем послеоперационном периоде / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, И. И. Канюк и др. // Материалы II съезда фармакологов Украинской ССР (30 мая – 1 июня 1973 г., Львов). – Киев : Здоров'я, 1973. – С. 64-65.

37. Патологические сдвиги при различных концентрациях фторотана и пентрана / Л. П. Чепкий, В. З. Нетяженко, И. Д. Тимчук, Г. И. Белебеев // Хирургия. – 1973. – № 4. – С. 72-78.

1974

38. Баланс электролитов (калий, натрий) и газовый состав крови в динамике хирургической коррекции митрального стеноза / И. Д. Тимчук, И. Б. Шейман, Т. В. Осадчик и др. // Проблемы патологии в эксперименте и клинике : сборник научных трудов. – М. : Медицина, 1974. – Т. 1. – С. 172-179.

39. Даниленко М. В. Влияние различных концентраций ингаляционных анестетиков на центральную гемодинамику и газообмен больных с дыхательной недостаточностью / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук // II съезд анестезиологов-реаниматологов УССР : тезисы докладов, 25-27 сентября 1974 г. – Киев, 1974. – С. 95-97.

40. Изменения метаболизма под влиянием различных концентраций фторотана / И. Д. Тимчук, Л. Л. Стажадзе, Г. И. Белебеев, В. З. Нетяженко // Хирургия. – 1974. – № 8. – С. 102-108.

41. Метаболическая реакция организма на операционную травму в условиях нейролептанальгезии / М. В. Даниленко, Ц. К. Боржиевский, И. Д. Тимчук и др. // Клиническая хирургия. – 1974. – № 10. – С. 19-23.

42. Тимчук И. Д. Анестезиологическое обеспечение операций по поводу осложненных стафилококковых пневмоний у детей / И. Д. Тимчук, А. В. Жук // Восстановительная хирургия : юбилейный сборник научных трудов, посвященный 100 летию со дня рождения Н. А. Богораза / под ред. П. П. Коваленко. – Ростов-на-Дону, 1974. – Вып. 2. – С. 189-190.

43. Тимчук И. Д. Влияние различных концентраций ингаляционных анестетиков на основные жизненные функции больных с сердечной и легочной патологией : автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора медицинских наук : [спец.] 14.00.37 «Анестезиология-реани-

матология» / И. Д. Тимчук ; Киевский государственный институт усовершенствования врачей СССР. – Киев, 1974. – 34 с.

44. Тимчук И. Д. Влияние различных концентраций ингаляционных анестетиков на основные жизненные функции больных с сердечной и легочной патологией : диссертация на соискание ученой степени доктора медицинских наук : [спец.] 14.00.37 «Анестезиология-реаниматология» / И. Д. Тимчук ; Киевский государственный институт усовершенствования врачей СССР. – Киев, 1974. – 359 с.
45. Усовершенствованный метод проведения бронхоскопии / И. Д. Тимчук, А. В. Жук, В. Л. Иванюшко, Ю. М. Стернюк // Клиническая хирургия. – 1974. – № 5. – С. 90-91.

1975

46. Выбор наркотического средства при лечении больных бронхиальной астмой / И. Д. Тимчук, А. В. Жук, В. Л. Иванюшко, Ю. М. Стернюк // Иммунология и аллергия : республиканский межведомственный сборник. – Киев : Здоров'я, 1975. – Вып. 8. – С. 60-62.

1976

47. Даниленко М. В. К вопросу о терапии анемических состояний после операций на сердце и легких / М. В. Даниленко, И. И. Канюк, И. Д. Тимчук // Труды I Всесоюзного съезда анестезиологов и реаниматологов. – М. : Медицина, 1976. – С. 224-228.
48. Электрическая стимуляция сердца в системе неотложных мероприятий при полной атриовентрикулярной блокаде / И. Д. Тимчук, М. С. Павлюк, И. И. Канюк, О. Б. Корж // Неотложные состояния в кардиологии и пульмонологии : тезисы докладов Пленума Правления Всесоюзного общества терапевтов. – Л., 1976. – С. 125-127.

49. Динамика общих липидов сыворотки крови в условиях барбитурового наркоза / И. Д. Тимчук, И. И. Канюк, Ю. Е. Стернюк и др. // Тезисы XIII съезда хирургов Украинской ССР, 9-11 июня 1976 г. – Львов, 1976. – С. 238-239.
50. Профилактика некоторых осложнений массивных переливаний крови во время оперативных вмешательств / И. Д. Тимчук, Р. М. Гланц, Р. А. Криворучко и др. // Тезисы XIII съезда хирургов Украинской ССР, 9-11 июня 1976 года. – Львов, 1976. – С. 236-238.
51. Трахеостомия в реанимационной практике / И. Д. Тимчук, И. С. Юрчук, Ю. М. Стернюк, В. Е. Черкавский // Трахеостомия и трахеостома : материалы 1-го Всесоюзного симпозиума. – М., 1976. – С. 111-113.

1977

52. Некоторые вопросы анестезиологического обеспечения операций на легких по поводу нагноительных заболеваний / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, И. И. Канюк, А. В. Жук // Вопросы легочной хирургии : тезисы докладов VI Республиканской научной конференции, 16-17 июня 1977 г. – Донецк, 1977. – С. 40-42.

1978

53. Вливания трансфузионных сред путем катетеризации подключичной вены / И. Д. Тимчук, Б. В. Качоровский, В. Е. Черкавский и др. // Гематология и переливание крови : республиканский межведомственный сборник. Вып. 13 : Вопросы трансфузиологии. – Киев : Здоров'я, 1978. – С. 63-64.
54. Даниленко М. В. Выбор премедикации у больных с заболеваниями сосудов нижних конечностей, сопровождающихся болевым синдромом / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, О. Б. Корж // Клиническая хирургия. – 1978. – № 9. – С. 79-82.

55. Интенсивная терапия при отеке легких у больных митральным стенозом / И. Д. Тимчук, Р. Д. Новосад, А. С. Лучко и др. // Экстренные и терминальные состояния в клинике и экспериментах : материалы 1-й научной конференции молодых реаниматологов Грузии (1-3 апреля 1978 г.). – Тбилиси, 1978. – С. 114-115.
56. Органный кровоток и липидный обмен при операциях на сердце и магистральных сосудах / И. Д. Тимчук, И. И. Канюк, А. С. Лучко и др. // Научная сессия по итогам исследовательской деятельности и внедрению достижений науки в практику здравоохранения за 1976-1977 гг. – Львов, 1978. – С. 11.
57. Особенности органного и периферического кровообращения при наркозе ингаляционными общими анестетиками в различных сочетаниях и концентрациях / Л. П. Чепкий, А. А. Цыганий, И. Д. Тимчук и др. // Анестезиология и реаниматология. – 1978. – № 3. – С. 43-47.
58. Профилактика некоторых осложнений массивных переливаний крови во время оперативных вмешательств / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, Р. С. Гланц и др. // Материалы XIII съезда хирургов УССР (9-12 июня 1976 г., Львов). – Киев : Здоров'я, 1978. – С. 211-213.
59. Реанимационная тактика при тяжелых приступах бронхиальной астмы и в астматическом статусе / И. Д. Тимчук, И. И. Канюк, А. В. Жук и др. // Актуальные проблемы анестезиологии и реаниматологии : тезисы I Республиканской конференции анестезиологов и реаниматологов Таджикистана, 4-5 октября 1978 г. – Душанбе, 1978. – С. 143-144.
60. Тимчук И. Д. Длительная перидуральная анестезия после операций на сердце / И. Д. Тимчук, А. И. Дема, И. И. Канюк // Клиническая хирургия. – 1978. – № 9. – С. 77-79.
61. Тимчук И. Д. Кетаминный наркоз в экстренной хирургии / И. Д. Тимчук, И. И. Канюк, В. М. Сергеев // Актуальные вопросы анестезиологии и реаниматологии : материалы 1-й конференции анестезиологов и реаниматологов Молдавской ССР, 29 сентября 1978 г. – Кишинев : Штиинца, 1978. – С. 69-70.

1979

62. Показатели коагуляционного гемостаза в оценке адекватности перфузионно-трансфузионной тактики при операциях на сердце / М. В. Даниленко, Д. Е. Бабляк, И. Д. Тимчук и др. // Лабораторная диагностика. Общеклинические методы. Клиническая гематология. Коагулология : тезисы докладов II Всесоюзного съезда врачей-лаборантов, 20-23 ноября 1979 г. – М., 1979. – С. 170-172.

1980

63. Тимчук И. Д. Вспомогательные приспособления при проведении общего обезболивания в стоматологической поликлинике / И. Д. Тимчук, К. С. Коломыец // Клиническая хирургия. – 1980. – № 1. – С. 62.
64. Трансфузионное обеспечение операций на магистральных сосудах / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, А. В. Жук и др. // IV Пленум Правления Республиканского общества анестезиологов-реаниматологов : тезисы докладов, 4-5 сентября 1980 г. – Харьков, 1980. – С. 166-167.

1981

65. Применение гипербарической оксигенации в комплексном лечении больных с нарушениями ритма и производительности сердца / И. Д. Тимчук, А. С. Лучко, В. Н. Паламарчук и др. // VII международный конгресс по гипербарической оксигенации и медицине : тезисы докладов. – М., 1981. – С. 39-40.
66. Тимчук И. Д. Интенсивная терапия у больных с полной атрио-вентрикулярной блокадой сердца / Тимчук И. Д., Крупин В. П., Новосад Р. Д. // Актуальные вопросы сердечно-сосудистой системы и органов дыхания. – Одесса, 1981.*

1982

67. Влияние общих анестетиков на гемодинамику больных митральными пороками сердца / Чепкий Л. П., Тимчук И. Д., Нетяженко В. З. и др. // Критические состояния, обусловленные острыми расстройствами функции сердечно-сосудистой системы (клиника, диагностика, лечение) : IV конференция анестезиологов-реаниматологов УССР (май 1982 г., Львов). – Львов, 1982. – С. 162-163.
68. Тимчук И. Д. Нивелирование побочных эффектов сомбревинового наркоза микродозами адреналина гидрохлорида / И. Д. Тимчук, В. М. Сергеев, И. И. Канюк // Критические состояния, обусловленные острыми расстройствами функции сердечно-сосудистой системы (клиника, диагностика, лечение) : IV конференция анестезиологов-реаниматологов УССР (май 1982 г., Львов). – Львов, 1982. – С. 64-65.

1983

69. Влияние баралгина на показатели гемодинамики и кислотно-щелочного равновесия у больных с окклюзионными поражениями артериальных сосудов / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, О. В. Павлова, В. Л. Иванюшко // Врачебное дело. – 1983. – № 3. – С. 63-65.
70. Программа инфузионно-трансфузионной терапии в ангиохирургической клинике / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, В. Л. Иванюшко и др. // Рекомендации по результатам научных исследований для внедрения в практику. Хирургия. – Львов, 1983. – С. 20-21.

1984

71. Даниленко М. В. Интенсивная послеоперационная терапия / Даниленко М. В., Чепкий Л. П., Тимчук И. Д. – Киев : Здоров'я, 1984. – 232 с.

72. Некоторые особенности иммуно-аллергической перестройки организма при гипербарической оксигенации / М. В. Даниленко, И. Д. Тимчук, Х. В. Синийчук и др. // Проблемы патологии в эксперименте и клинике : сборник научных трудов / отв. ред. Т. В. Митина. – Львов, 1984. – Т. 6. – С. 129-130.

1986

73. Тимчук І. Д. Інтегральна діяльність центральної нервової системи після наркозу пропанідідом і альтезином / Тимчук І. Д., Канюк Й. І., Сергєєв В. М. // XII з'їзд Українського фізіологічного товариства ім. І. П. Павлова : тези доповідей. – Львів, 1986. – С. 405.

1987

74. Изменения иммунокомпетентности при митральной комиссуротомии в зависимости от способа общей анестезии / И. Д. Тимчук, А. С. Лучко, И. И. Канюк и др. // Анестезиология и реаниматология. – 1987. – № 5. – С. 12-15.

1988

75. А. с. 1377121 СССР, А 61 М 19/00. Способ послеоперационного обезболивания / Д. Д. Зербино, М. И. Телингер, И. Д. Тимчук, Н. С. Хмурицкий. – № 3717920/28-14 ; заявл. 30.03.84 ; опубл. 29.02.88, Бюл. № 8.

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ІВАНА ДМИТРОВИЧА ТИМЧУКА

76. Видатний вчений та життєлюб // Аптека Галицька. – 2005. – № 22. – С. 12-13.
77. Завжди в строю. Професор кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НМУ ім. О. О. Богомольця, заслужений діяч науки і техніки України Чепкий Леонард Петрович. До 80-річчя з дня народження / під ред. В. І. Цимбалюка. – Київ : Юрія-Фарм, 2003. – С. 80.
78. Іванюшко В. Тимчук Іван Дмитрович / В. Іванюшко // Зіменковський Б. С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2006 / Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. – Львів : Наутілус, 2006. – С. 276.
79. Іванюшко В. Тимчук Іван Дмитрович / В. Іванюшко // Зіменковський Б. С. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009 / Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. – Львів : Наутілус, 2009. – С. 319.
80. Іванюшко В. Л. Пам'яті Івана Дмитровича Тимчука. До 80-річчя від дня народження / Іванюшко В. Л., Панишко Ю. М., Іванюшко О. В. // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : збірник наукових праць. – Львів, 2012. – Вип. 5. – С. 66-67.
81. Іванюшко В. Л. Талановитий вчений, педагог, організатор анестезіологічної служби: до 80-річчя від дня народження професора І. Д. Тимчука / В. Л. Іванюшко, І. А. Павленко // Alma Mater. – 2012. – 14 вересня (№ 8-9). – С. 10.
82. Канюк Й. І. Іван Дмитрович Тимчук. До 85-річчя від дня народження / Канюк Й. І., Панишко Ю. М. // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : збірник наукових праць. – Львів, 2017. – Вип. 65. – С. 37-39.
83. Криса Л. Фотоальбом «Вернись із спогадів...» / Л. Криса. – Львів : УКРПОЛ, 2008. – С. 78-79.

84. Олійник В. Тимчук Іван Дмитрович / В. Олійник, Б. Пиндус // Тернопільський Енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2008. – Т. 3 : П-Я. – С. 446.
85. Пам'яті професора І. Д. Тимчука (1932-1988) // Біль, знеболювання і інтенсивна терапія. – 2003. – № 1. – С. 67-68.
86. Панишко Ю. М. Тимчук Іван Дмитрович / Ю. М. Панишко // Панишко Ю. М. Михайло Васильович Даниленко та його клінічне оточення (1964-1999) / Ю. М. Панишко. – Львів : Сполом, 2011. – С. 194-196.
87. Тернопільська обласна клінічна лікарня / ред. Козловський П. І. – Тернопіль : Новий колір, 2008. – С. 76-77.
88. Тимчук Іван Дмитрієвич // Владыка А. С. Анестезиология в лицах / Владыка А. С., Суслов В. В., Чуев П. Н. – Сумы : Университетская книга, 2008. – С. 199.

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ЧИТАЧА	
<i>О. В. Іванюшко</i>	3
НЕОПАЛИМА КУПИНА	
<i>Доцент О. В. Іванюшко, доцент Й. І. Канюк</i>	9
ОКРУШИНИ СПОГАДІВ	33
На перехресті напрямків	
<i>В. В. Чоп'як</i>	34
Подарунок від професора	
<i>Ю. В. Федоров</i>	36
І рости, і діяти	
<i>Л. В. Усенко</i>	39
На кафедрі Івана Дмитровича все працювало, як годинниковий механізм	
<i>Ю. А. Іванів</i>	40
Наші долі торкнулися одна одної	
<i>О. Є. Боржівська-Островська</i>	44
Анестезіологи – романтики медицини	
<i>І. А. Павленко</i>	46
Спілкувався на рівних	
<i>С. С. Павлик</i>	50

Бачу, чую, відчуваю <i>І. А. Павленко (зі слів О. Ю. Новосага)</i>	52
Киснева будка у дворі лікарні <i>Я. М. Курман</i>	59
Від соратників <i>В. І. Вишневецький, З. Т. Гусар, Н. Д. Пономаренко, В. О. Колупаєв, Н. І. Бойко</i>	63
Тато навчив прикладом свого життя <i>О. І. Тимчук</i>	66
ПОДЯКА <i>О. І. Тимчук</i>	84

Тираж здійснено у друкарні
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
79010, м. Львів, вул. Пекарська, 69

Формат 60×84/16. Папір крейд.
Умовн. друк. арк. 6,045. Гарнітура Surpriz.
Тираж 100 прим.